

Чаму ўпай «БелКА»

«Па гэтым пытаньні
працавала камісія,
якая ўсё прааналізавала
і зрабіла выбар
на карысць Рэсей».

Старонка 5.

№ 28 (482) 4 жніўня 2006

www.nn.by

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы . . . . .

ISSN 1319-1416

6 7718 5147008

120 000 кіляметраў салідарнасці

Павал Севяр'инець:

Беларуская салідарнасць –
здолная накарміць,
апрануць, абараніць
і натхніць кожнага, хто
трапіў падудар рэжыму.
Старонка 12.

Віталь Сіліцкі
пра рэвалюцыю духу
й задачы Дэмакратычнага
руху на бліжэйшыя гады
Старонка 8.

Што трэба памятаць кожнаму беларусу

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

**У ліпені на выданье
«НН» надышло столькі
ахвяраваньня, што
няма як здрукаваць
увесь сьпіс дабрадзеяў.
Выдрук сьпісу
ліпеньскіх фундатараў
працягнем у жніўні.
Шчыры дзякую усім за
шчодрасць.**

Асаблівая падзяка падпісчыкам
зь Бешанковіцкага раёну В.Г. і Т.К.,
якія шчыра і рэгулярна падтрым-
ліваюць «Нашу Ніву».

Б.К., Мікалаю К. з Стойпецкага
раёну.

Андрэю І., Аляксею Л., В.К., Та-
цяне К., Уладзімеру В., Тамары Ф.,
Віктару, Івану Ш., І.Б., К.М., Ула-
дзімеру Л., Я.Б., В.Ч., Ф., Д.П. зъ
Берасць.

Вользе С. з Глыбоцкага раёну.

Алесю Х. з Маладачанска га ра-
ёну.

Зымітру Д., А.Д., Дзянісю Ш. зъ

Бабруйскага раёну.
Міхailу Т. са Слуцку.
Максіму К., Розе М., Марыі Б.,
Лідзіі С., Алене З., М.Р., Б.Я., Ге-
надзю Л., Валянціне К., М., Любові
П. з Гомелю.

С.К., А.Ф., У.В., Пятрату П., Міка-
лаю Ж., Сяргею К., Алене Д., Аў-
гену І., А.Ф., Уладзімеру В., Пятрату
П. з Горадні.

Ірыне Ж. з Наваполацку.

Канстакіну Я. з Жодзіна.

Аляксандру Г., Лідзіі А., Тацяне
М., Сяргею Г., Сяргею В. з Барана-
вічай.

Фёдару Г., А.С., Анатолю С. з
Мазыра.

Уладзіне Д., Ніне Б. з Кобрын-
скага раёну.

Уладзімеру Т.Г.Р., В.В., У.М. са
Смургонскага раёну.

Ф.Р., Ганыне С., В.З., Н.А., Таця-
не Х., Валер'ю С., Тамары К., Сяр-
гею К. з Пінску.

Алене У., Базылю К., Вользе П.,

Дз.С., Аляксею К., Т.Б. з Магілёва.

Сяргею А., Юр'ю Т., А.Ю. з
Дрыбінскага раёну.

Паўлюку С. з Горак.
А.Л. са Жлобіна.
Адзе Р. з Шаркаўшчынскага ра-
ёну.

Альфонсу Р. з Навасельцаў.

Тацяне Ш., Сяргею Р., Л.Ц.,
П.А., Івану М., Тадэвушу Ш. з Ма-
ладзічна.

У.Б., Я.Ю. з Ваўкавыску.

Людміле Р. з Капыльскага раёну.

З.М., Л.Н. з Валожынскага раёну.

В.С., Ігару К. з Воршы.

В.П., Ірыне Я., Веры К., Аляксан-
дру В. з Віцебску.

А.К., Ю.К. з Крупскага раёну.

Пётру Ш. з Віцебскага раёну.

В.Ф. з Крычаўскага раёну.

Генадзю Г., А.Л., Віталю С., В.А.,

Сяргею Ц., Аляксею Ч. з Баранавіч.

Іне С., Сяргею С., Галіне Г.,

О.Ж. з Барысава.

Вользе К. з берастаўцікага ра-
ёну.

В.М. з Менскага раёну.

Аляксандру С., І.С., Вользе С.,

Георгію М., Андрэю Ш., Канстан-

ціну Ж., Г. Леаніду В. з Лагойскага

раёну.

Сяргею Т., Р.Д. з Лідзкага раёну.
А.С. з Мёрскага раёну.
А.С., Ю.К. з Мядзельскага ра-
ёну.

Сяргею С., Кацярыне П., Ф.Н. з
Полацку.

Г.К., Міхайлу У., З., А.Ш., Т.,
Анатолю П. з Салігорску.

Кастусю Ж., В.К., Зымітру Н. са
Светлагорску.

Р.Ф., Л.Д. з Талачынскага раёну.

Аляксандру П., Натальі I., Ва-
сілю С., І.Л., А.М., В.П., Аляксан-
дру М., Багуславу У., Тацяне Л., М.

Б., М.Г., А.К., Мікалаю Дз., А.К.,

Г.С., Ігару С., Д.С., Г.Б., Сяргею К.,

В.К., Аляксандру Я., Міхайлу З.,

Анатолю М., Розе Г., Ксені Д., Тা-

мары К., М.А., Віктару П., Уладзі-
меру І., Уладзімеру Г., Васілю С.,

В.К., Жаныне К., А.Т., Святлане Х.,

Валянціне П., Раісе К., І.Л., Алене

М., В.П., Аляксандру М., Тацяне Л.,

Марыі Б., М.Г., Аўгену К., Мікалаю

Дз., А.К., Г.С., Юр'ю М., Н.Ц.,

Вользе С., Ігару Г., Ігару С., Д.С.,

Г.Б., Сяргею К. з Менску.

**Каб штотыдзень
атрымліваць газету,
дасылайце адрасы
і прыватныя
ахвяраваньні**

Каб гарантавана чытаць
«Нашу Ніву» цяпер, калі
«Саюздрукам»
і «Белпошце» забаронена
распаўсюджваць газету:

1) просім усіх ахвотных
чытаць газету
паведамляць у
Рэдакцыю свае адрасы
і тэлефоны. Гэта можна
зрабіць па тэлефоне,
факсам, праз пошту ці
электронную пошту.

Тэлефоны: (017) 284-73-
29, (029) 260-78-32
(МТС), (029) 618-54-84;
e-mail: dastauka@tut.by;
паштовы адрес: а/c 537,
220050, Менск;

2) просім кожную сям'ю
чытачоў пералічваць на
рахунак газеты
ахвяраваньне з разыліку
6 000 рублёў на месяц.
Гэтага будзе досьці для
выходу і дастаўкі газеты.
**У блінку банкаўскага
паведамлення ці
паштовага пераказу,
калі ласка, дакладна
і разборліва пазначайце
ваш адрас.**

0402280179
ИЗВЕЩЕНИЕ

Кассир

КВІТАНЦІЯ

Кассир

М.П.

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

ПОЛУЧАТЕЛЬ ПЛАТЕЖА, вул. Калектарная, 11, Минск, код 764
наименование банка

Счет по-
лучателя

3015 212 000 012

Лицевой
счет

(Фамилия, імя, отчество, адрес)

Вид платежа

Дата

Сумма

Ахвяраванье

Пеня
Всего

Плательщик

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

ПОЛУЧАТЕЛЬ ПЛАТЕЖА, вул. Калектарная, 11, Минск, код 764
наименование банка

Счет по-
лучателя

3015 212 000 012

Лицевой
счет

(Фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа

Дата

Сумма

Ахвяраванье

Пеня
Всего

Жалезная заслона

Суд над юнакамі, якія спрабавалі арганізаваць незалежнае назіранье за выбарамі, адбываецца ў закрытым рэжыме. Каля суду дзяжурыла Тацяна Сынітко.

ЮЛІЯ ДАРАЦІКЕВІЧ

На фота справа —
Аляксандар Шалайка,
унізе — Эніра Браніцкая.

ЮЛІЯ ДАРАЦІКЕВІЧ

Суд над актывістамі незарэгістраванай арганізацыі «Партнэрства», што старанна ахоўваўся ад грамадзкасыці сіламі міліцыі і спэцслужбаў, быў відаць з кожнага трапейбуса, які праяжджаў па вуліцы Багдановіча. Паколькі нават свякоў Цімоха Дранчука, Эніры Браніцкай, Аляксандра Шалайкі ды Мікалая Астрэйкі не пускалі ня тое што ў будынак, а і на ганак, група падтрымкі мусіла з ранку да вечара стаяць на вуліцы.

У першы дзень людзі ў цывільным не дазволілі прысутнім ля суду людзям сесыці на лаўку ў двары. Забарону не знялі нават для ціжарных жонак М.Астрэйкі і А.Шалайкі. Тады добрыя людзі прывезлі некалькі плястмасавых крэслаў. Некалькі дзяўчат падвезлі прысутнім мінэральную ваду, булачкі, цукеркі. На другі дзень ужо дазволілі сядзець на лаўцы. Праўда, ахова засыцерагласі ад магчымых акцыяў салідарнасці, паставіўши на ўезьдзе ў двор знак «праезд забаронены». Як признаўся адзін міліцыянт, апазыцыя магла падагнаць машыну пад пажарную лесьвіцу, па якой тады лёгка ўзбрацца і вывесіць сцяг на даху.

Сваю салідарнасць з арыштаванымі людзі выяўлялі аплядысментамі, калі юнакоў вялі ў аўтазак і з аўтазака. Да кожнага зь іх былі прыстаўлены па трох канваіры, якія загадзя забаранялі паварочваць галаву і размаўляць. Руکі падсудных былі ў

Жалезная заслона

Працяг са старонкі 3.

кайданках, а праводзілі іх вельмі хутка. Самы першы раз маладых людзей заявілі з аўтазака ў сутарэнне суду, потым сталі вадзіць празь іншыя дъверы. Родныя, сябры, паплечнікі, журналісты, нават замежныя дыплематы лавілі момант, каб хоць лішні раз убачыць Эніру, Аляксандра, Мікалая і Цімоха — мэтраў з трыццаці. Падчас судовых пасяджэнняў людзі спрабавалі зазірнуць у вокны, але за шыбамі былі зашморгнутыя жалюзі.

У панядзелак грамадзкасць па-

шыхтавалася ўздоўж ходніку каля самай праезнай часткі. Здалёк гэта было падобна на пікет. Хоць не было ні сцягоў, ні партрэтай, толькі адна жанчына трymала ў руках парасон зь бела-чырвоных кліноў. Спэцназаўцы ў джынсах і футболках спрабавалі прымусіць людзей «разысьціся», але тыя іх ня думалі пікетаваць.

У пятніцу і панядзелак у дворыку каля суседняга дому стаяў аўтазак-МАЗ. У аўторак экспанат Каstryчніцкай плошчы зынік, затое навокал паболела апэратывнікаў.

Адвакаты не даносяць ніякай інфармацыі пра ход працэсу, бо далі падпіску пра нераскрыцьцё. Але яшчэ да суду адвакат Цімоха Дранчука Павал Сапелка неаднойчы падкрэсліваў у гутарках з журналістамі, што да справы назіральнікаў ня маюць ніякага дачынення паказаныя па ТВ атрыбуты «змовы».

У першы дзень удалося дазвацца, што троє аўбінавачваних прызналі віну часткова, Цімох Дранчук наагул

не прызнаў яе. У аўторак па абедзе судзьдзя Ясіновіч загадаў сілавікам прымусова даставіць у суд трох съведкаў аўбінавачання, якія, не жадаючы паўтараць дадзеныя ў часе съледства паказаныні, ад удзелу ў судзе адмовіліся. Іх прывезлі раніцай у сераду. Уесь гэты дзень людзям давялося чакаць ля будынку суду пад залевай.

Глумачныне прычынаў закрытасці судовага працэсу над «Партнэрствам» афіцыйнай фармулёўкай «у мэтах абароны съведкаў» выглядае надуманым. Засталося трывалае ўражанне, што сапраўдныя прычыны жалезнай заслоны над «Партнэрствам» іншыя.

Зрэшты, канчаткова крапкі над «і» паставіць прысуд над актывістамі. Калі гэты нумар падпісваўся ў друк, стала вядома, што прокурор Андрэй Мігун запатрабаваў для А. Астрэйкі тры гады калённі і па два гады — для ўсіх іншых падсудных. Магчыма, прысуд будзе вядомы, калі выйдзе гэты нумар.

Свякі падсудных неадлучна дзяжурылі пад будынкам суду.

«БелКА» ў цытатах

[Пра «нацыянальнасць ракеты-носібіта»] «Адпраўляць запыт у ангельскія ці амэрыканскія фірмы было бессэнсоўна. Там цэны ў 2—3 разы вышэйшыя, чым у Ресеі. Па гэтым пытаныні працавала камісія, якая ўсё прааналізівала і зрабіла выбар на ка-рысыцьць Ресеі».

*Сяргей Залаты,
генеральны
прадпрыемства
«Геагіфармацыйныя
сystэмы», у інтэрвю
«Нашай Ніве» 20 лютага
2004 г.*

«Беларуска-расейскі спадарожнік БелКА станоўча паўп-
лывае на прагнаваньне над-

вор’я на тэрыторыі Беларусі».

*Марыя Германчук,
супрацоўніца Міністэрства
прыродных рэсурсаў і аховы
навакольнага асяродзья,
прэс-канфэрэнцыя 22
сакавіка 2006 г.*

«Падчас выпрабаваньня ў
90% выпадкаў можна знайсь-
ці непаладкі і збоі, якія потым
немагчыма выправіць у кос-
масе».

*Сяргей Залаты ў інтэрвю
агенцтву БелаПАН 11
красавіка 2006 г.*

«Спадарожнік паводле сва-
іх тактычна-тэхнічных, тэхна-
лігічных характарыстыкай
уваходзіць у дзесятку найлеп-

ших сусветных аналягаў.
Яго запуск стане таксама яск-
равай, іміджавай падзеяй і
аб'ектыўна ўнісে Беларусь у
прэстыжны сьпіс касмічных
дзяржаваў».

Пётр Клімук, інтэрвю

радыё «Свабода» 26 ліпеня
2006 г.

«Беларусі гэта нічога не
дае. Я кажу: засталося яшчэ
зрабіць падводную лодку.
Гэта ўсё не патрэбна краіне.
Але трэба піяр-кампанія, каб
на непатрэбных рэчах на-
круціць нейкі імідж Лукашэн-
ку».

*Аляксандар Вайтовіч,
інтэрвю радыё «Свабода»
27 ліпеня 2006 г.*

«Аляксандар Лукашэнка
мужна прыняў удар, даведаў-
шыся, што першы беларускі
спадарожнік БелКА страчаны».

*Супрацоўнікі
«Ракосмасу» у інтэрвю
«Российской газете»
28 ліпеня 2006 г.*

Падрыхтаваў ЗП

На вяроўцы з шостага паверху

спусьцілася, ратуючыся ад
арышту, актывістка «Бунту».

26 ліпеня ў Менску ў шэрагу моладзевых актывістаў былі праведзеныя ператрусы. Сярод іншых міліцыянты наведаліся і да Тацяны Елавой. Супраць Тацяны ўзбуджана крымінальная справа за віцебскія акцыі «Бунту», калі былі вывешаны бел-чырвона-белыя сцягі і раскіданы ўлёткі.

Міліцыянты сем гадзінай ламіліся ў кватэру актывісткі на вуліцы Варанянскага і былі зьдзіўленыя, калі, выбіўшы нарэшце дзъверы ды адсунуўшы мэблю, якою дзъверы былі забарыкадаваныя, Тацяна ў кватэры не знайшлі.

Як стала вядома «НН», Тацяне нехта здолеў перадаць вяроўку, і яна па ёй спусьцілася з 6-га паверху.

Сама Тацяна цяпер хаваецца, і звязацца з ёй немагчыма.

Сямён Печанко

**Тацяна Елавая ставіць намёты на Плошчы.
20 сакавіка.**

Юлія Дарацкевіч

Дзяржкантроль закупляе мундзіры

Камітэт дзяржкантролю абвясціў тэндэр на закупкі парандных гарнітураў — кіцель і на-
гавіцы ў камплекце. Замоўцам 600 камплектаў вонраткі высту-
пае канцэрн «Белрэсурсы». Тэр-
мін тэндэру — да 11 жніўня.

AIII

У інтэлектуальным разьвіцьці Беларусь адстае ад суседзяў

У сусветным рэйтынгу інтэлектуальнага разьвіцьця Беларусь займае 60-е месца, Эстонія — 22-е, Літва — 32-е, Латвія — 33-е, съведчыць звесткі, прыведзеныя Сусветным банкам.

Пры падрыхтоўцы рэй-
тынгу 128 краін улічваліся

ўзровень адукацыі насель-
ніцтва, колькасць тых, хто
карыстаецца Інтэрнэтам і
тэлефонам, заканадаўчая
база, колькасць навукоў-
цаў, колькасць і наклад
навуковых выданняў. Рэй-
тынг вызначаўся па дзе-
сяцібалльнай систэме.

У першую пяцёрку ўвай-

шлі: Швэцыя (9,25), Фін-
ляндия (9,11), Данія (9,08),
Швайцарыя (8,84) і Вялі-
кую Брытанія (8,8). Бела-
русь атрымала 4,93 бала.

З постсавецкіх краін най-
вышэйшы бал атрымала
якраз Эстонія — 8,05. У
Літвы 7,26, Латвіі — 7,06.
Расея займела 5,97 (41-е
месца), Украіна — 5,37
бала (49-е).

Апошніе месцы мае Сье-
ра-Леонэ (0,46).

МБ

Чыгуначная інтэграцыя

Імаверны пераемнік Пуціна наведаў Менск.

Напярэдадні свайго прафэсійнага съята беларуская і расейская чыгункі вырашылі парадаваць пасажыраў добрай навіной. З 1 жніўня пачынае працу звышхуткі цыгнік «Славянскі экспрэс», які будзе курсаваць між Москвой і Менскам. З гэтай нагоды і быў зладжаны тэлемост паміж дзіцвома сталіцамі.

Адным з удзельнікаў ад маскоўскага боку значыўся Ўладзімер Якунін, прэзыдэнт ААТ «Расейская чыгунка». Маскоўская палітоўлягі апошнім часам актыўна абмяркоўваюць яго кандыдатуру ў якасці магчымага

пераемніка Пуціна. Было цікава паслуছаць, што думае патэнцыйны гаспадар Крамля аб беларуска-расейскіх узаемадачыненьнях.

Маскоўскі вядоўца асабліва гучна і патасна аб'яўляў выступ Якуніна. Сам жа былы гэбіст Якунін не аблінёў магчымасці скарыстаць момант для свайго піяру. Сярод іншага ён адзначыў, што чыгункі напых краінаў заўсёды своечасова выконвалі абязанні перад сваімі пасажырамі і вельмі добра было б, каб таксама працаўвалі і палітыкі. Чыгунка, паводле словаў Якуніна, выконвае і сацыяльныя, і палі-

тычныя мэты.

Пасля Якунін перайшоў да звычайнай інтэграцыйнай рыторыкі: «Славянскі экспрэс» будзе збліжаць я не толькі адлегласці між стаўліцамі, але й самі народы.

Апошняя фраза прэзыдэнта расейскай чыгункі была накіраваная да ўладных колаў Беларусі і Pacei: «Ніяма нічога немагчымага, калі ёсьць супольнае жаданне. Думаю, у будучыні беларусы і расейцы будуць часцей сустрэкацца на съятах дружбы і ўдзання».

Затым ужо начальнік Беларускай чыгункі Ўладзімер Жарэла амаль паўтарыў

словаў Якуніна, двухсэнсоўна заявіўшы: «Добра было б, каб усе структуры саюзной дзяржавы працаўвалі таксама, як чыгунка».

Але асабліва агаломшыў прызнаннем пра беларуска-расейскі саюз намеснік старшыні Менскага гарвыканкаму Міхаіл Ціцянкоў, які заклікаў пасажыраў «Славянскага экспрэсу» часцей карыстацца яго паслугамі, а пасля ўмацоўваць інтэграцыю ў застольных бяседах.

Пасля заканчэння тэлемосту гледачоў забаўлялі танцамі і съпевамі артысты «Церніцы». І толькі апранутым у цывільнае ахойнікам было не да адпачынку.

Цыгнік паміж Менскам і Москвой цяпер будзе хадзіць на дзве з паловай гадзіны хутчэй, чым раней (сем з паловай гадзін). гэта і выглядае самым істотным здабыткам інтэграцыі за апошнія 10 гадоў. Добра, каб так было й надалей.

Зыміцер Панкавец

Трашчанок зарэзаў атляс

Забаронены яшчэ адзін дапаможнік па гісторыі Беларусі.

Гісторык Алег Перзашкеўч, які працуе на катэдры старожытных часоў і сярэднявечча гістраку БДУ, падрыхтаваў атляс па гісторыі Беларусі XVI—XVIII ст. для вучняў сёмыя клясы. Аднак найхутчэй школьнікі на ўбачаць яго ў верасні.

Атляс прайшоў праз інстанцыі Мінадукацыі, але пасля быў накіраваны на разгляд дзяржкамісіі, хоць падобная практика ніколі не прымянялася да атлясаў. І забуксоваваў. «Была рэкамэндацыя ад камісіі,

што праца павінна быць дапрацавана за подпісам Якава Трашчанка, — кажа Алег Перзашкеўч. — Гэта камісія за апошнія три гады, здаецца, наагул ніводнага дапаможніка не зацвердзіла, апроч «Курсу па Вялікай Айчыннай вайне». Пакутуюць усе, ня я адзін». Я. Трашчанок стаў вядомы шырокай грамадзкасцю як аўтар цемрапальскага падручніка па гісторыі Беларусі, рэкамэндаванага для выкарыстання ў ВНУ, а таксама як колішні выкладчык А.Лукашэнкі.

У краіне з 1993 г., калі ў шко-

лах пачалі вывучаць курс па гісторыі Беларусі, выйшла толькі два атлясы — па гісторыі старожытнай Беларусі, а таксама па гісторыі Сярэднявечча. Па гісторыях больш ранніх пэрываў вучні ня маюць ніякіх дапаможнікаў, каб рыхтаваць урокі, апрач самога падручніка.

Тым ня менш сп.Перзашкеўч лічыць Я.Трашчанка ахвярай сітуацыі, што склалася ў гісторычнай навуцы. «Трашчанка папрасіў заняцца гэтым прэзыдэнт, і ён не адмовіў, хоць і мог, спаслаўшыся на стан здароўя ці нешта іншае. Магілёўскага выкладчыка зрабілі нейкім пузілам, хоць я ня схільны разглядаць яго як усёмагутнага цэнзара. Па-чалавечаму мне нават шкода яго», — кажа А.Перзашкеўч. Ён лічыць, што калі атляс і трапіць на разгляд, дык будзе забракаваны, хоць там і няма супяречнасці з падручнікам па гісторыі для сёмыя клясы.

«Усе чакаюць загаду зверху», — съмяеца А.Перзашкеўч.

Зыміцер Панкавец

Яшчэ пяць гадоў таму Якаў Трашчанок быў ардынарным магілёўскім выкладчыкам.

Кубак УЭФА: пакуль крохым бяз стратаў

Вынікі першых матчаў беларускіх клубаў у Кубку УЭФА надавалі аптымізму. БАТЭ (Барысаў) дома перамагло малдаўскую «Ністру» – 2:0. Менская ж «Дынама» у гасціцах у польскім Любліне разыграла выніковую нічыю 1:1 з мясцовым «Заглэмбем». Гэта пакідала менчукам добрая шанцы, трэба было толькі не прапусыць у свае брамы дома. І «Дынама» гэтую задачу вырыши-

ла, разышоўшыся нулявой нічыёй з палякамі.

БАТЭ ў сваю чаргу перамагло «Ністру» і ў Кішынёве — усё вырашыў адзіны гол, які на 30-й хвіліне забіў Генадзь Блізныук.

28 ліпеня ў швайцарскім Ньёнен адбылося лёсаваньне другога раўнд Кубку УЭФА. У супернікі «Дынама» трапіла славацкая «Артмэдэя», якая летасць гуляла ў груповым турніры Лігі чэм-

піонатаў Еўропы

Заўзятары «Дынама» (Менск) цешацца перамозе клубу ў кубку УЭФА.

шонаў. А БАТЭ пазмагаецца з казанскім «Рубінам», хоць аматары чакалі візуту французскага «Марсэлю». Во было б відовішча!

Зыміцер Панкавец

Непалітычны футбол

У мінулы ўік-энд прайшоў Х традыцыйны турнір «Кубак Свабоды», прымеркаваны да Дня Незалежнасці. Апошняя сем гадоў ён носіць імя Генадзя Карпенкі, чалавека, які шчыра любіў футбол. Ён зьяўляўся камандам каманды Вярхоўнага Савету, а клуб з Маладечна не пялёхаўся ў багне другой лігі, а змагаўся за мэдалі ў вышэйшай.

Гэтым разам «Кубак Свабоды» разыгрывалі пяць камандаў — партый БНФ, АГП, ПКБ, БСДП (Г), а таксама зборная журналістаў. Гульні праходзілі на стадыёне «Вымпэл» у парку Чалюскінцаў.

Фаварытам турніру лічылася каманда журналістаў, якая выйгравала турнір апошняя тры гады, але ў «спартыцы» не хацелі аддаваць пальму першынства.

Варта было бачыць, зь якім імпэтам і жданьнем выходзілі палітыкі на кожную гульню, як яны змагаліся за кожны мяч, за кожны міліметр пляцоўкі. Нават падумалася — такі б спрыт ім на ўжо блізкіх мясцовых выbaraх. Тады б супернікі нават ня мелі ніякіх шанцаў на перамогу.

Абаронца Анатоль Лябедзька, не шкадуючы ног сваіх, слаўся ў падка-

тах, галкіпэр Аляксандар Старыкевіч выцягваў неймаверныя мячы, а Сяргей Калякін хоць і не гуляў, але пчыра хварэў за прыгожы футбол. Усе ўдзельнікі турніру падкрэслівалі яго непалітычнасць, хоць на плоце побач і красавіліся съязгі партый.

Кубак Свабоды — гэта проста добрая магчымасць сабрацца разам і пакантактаваць у нефармальнай абстанове, бяз спрэчак па палітычных пытаннях.

А перамог мацнейшы. Журналісты і сёлета не пакінулі супернікам шанцаў. Праўда, камуністы, якія зрабілі зь пераможцамі нічыю, абяцаюць налета ўзяць рэванш.

Зыміцер Панкавец

Запрудніку і Надсану спаўняеца 80

Д-р гісторыі Янка Запруднік і а.Аляксандар Надсан гэтымі днямі святкуюць 80-годзьдзе. Айцец Аляксандар нарадзіўся 8 жніўня 1926 г., Янка Запруднік — 9 жніўня.

Аляксандар Надсан (на фота справа) — адна з галоўных фігур грамадзка- і царкоўнага беларускага жыцця ў Вялікабрытаніі, апостальскі візыгатар для беларусаў-каталікоў у замежжы, дырэктар Беларускай бібліятэкі імя Ф.Скарыны ў Лёндане — найлепшага збору беларускіх у Захадній Эўропе. Тая бібліятэка заўсёды гасціціна прымае наведнікаў. Працягвае ў ёй навукова-выя даследаваны і а.Аляксандар. Цягам апошніх месяцаў убачылі съвет

дзьве ягоныя кнігі: «Pro patria aliena: Кляштар беларускіх айцоў-марыянаў у Другі» і перапрацаванае выданыне кнігі пра Магдалену Радзівіл ды Грэка-каталіцкую царкву ў Беларусі.

Д-р Янка Запруднік (на фота злева), выпускнік Лівэнскага ўні-

вэрситету, доўга працаваў на радыё «Свабода», рэдагаваў газету «Беларус». Ён стаў ня толькі летапісцам найноўшай гісторыі Беларусі, які ў сваіх артыкулах рэагуе на кожную падзею на Бацькаўшчыне, але і актыўным удзельнікам беларускага жыцця на эміграцыі. Сходы, імпрэзы, мэмарандумы... Янка Запруднік — адзін з тых з рухавікі беларускай дыяспары ў ЗША, на якіх гэтае жыццё трymаецца.

І Янка Запруднік, і а.Аляксандар Надсан — дзьве вежы беларускага жыцця на эміграцыі. Зычым ім трываласці і доўгіх гадоў жыцця.

Алег Гардзіенка

Што трэба памятаць кожнаму беларусу

ВІТАЛЬ СІЛІЦКІ

Чым больш часу аддзяляе нас ад памятных сакавіцкіх падзеяў, tym менш застаецца адзнакаў уздыму і аптымізму, які выклікала плошча Каліноўскага. У тыя дні многім здавалася, што мы сталі съведкамі пачатку новага адліку ў гісторыі краіны, новай старонкі барацьбы за свабоду, пачатку роўвалоцкі духу. Рэчанскасць, аднак, пачынае прыносіць куды больш песьмістычныя съведчаньні. Замест пачатку зъмен Беларусь відавочна вяртаецца ў сонны, аптычны стан, зъ якога яе толькі ненадоўга вывелі выбары.

Відавочны спад грамадзянскай актыўнасці. Некалькі тыдняў пасля Сакавіка на запале яшчэ праводзіліся акцыі, у першую чаргу флэшмобы. Як толькі ўлады аддадзілі мэханізм прадухілення гэтых новых формаў пратэсту, актыўная грамадзкая дзеяньні спынілася. Прычым наўрат раней, чым хтосьці паспешыў прызнаць іх «арганізатарамі і натхняльнікамі» ў выглядзе флэшмоб-цэнтра. Уладзе спатрэбіліся менш часу і высілкаў на прэвэнтыўныя дзеяньні, чым яе апанентамі наўрат на рэфлексію. Спрабы абудзіць балота, такія, як галадоўка маладафронтавцаў, патанулі ў інфармацыйным вакууме. У выніку незалежнаму грамадзству зноў не ўдалося пазыбгнуць пасялявы-барнай апаты — яе прыход толькі адцягнуўся на некалькі тыдняў.

Гэтаксама не ўдалося пазыбгнуць крызісных тэндэнций унутры палітычнай апазыцыі. Аб расколе дэмакратычнай кааліцыі не заяўлена, але яго праявы відавочныя. Абвастрылася барацьба за лідэрства. Ідэя аб стварэнні агульнанацыянальнага дэмакратычнага руху амаль паставана.

Самае галоўнае, пытаныне «Што даўлі?» дагэтуль застаецца адкрытым. Стратэгічныя мэты дэмакратычных сілаў так і не былі вызначаны. Калі яны вызначаны мэты, няма і рэальнага пляну дзеяньняў.

Нельга сказаць, што ўзвесень апаты і праз 100 дзён пасля Плошчы паралічны з тым, які быў у 2001 годзе.

Ёсьць і працягваюцца добрыя праявы салідарнасці і ўзаемадапамогі. Ёсьць імкненне палітычных лідэраў далей езьдзіць па рэгіёнах. Ёсьць дробныя прыватныя ініцыятывы, якія ажыццяўляюцца без аглядкі на апазыцыйных лідэраў. Аднак няма ліхтара ў канцы тунэлю, хай і слабенькага. **Няма кронкі на гарызонце, якую бачылі б партыйныя і беспартыйныя, арганізаваныя і неарганізаваныя, працу-чыя ў рэале і ў віртуале, тыя, хто живе ў Менску, у рэгіёнах і за мяжой. Няма пават маленькай, хай і не зусім рэальнай, але структурызаванай на-дзея. Бяз гэтага дэмакратычны супраціў асуджаны на сумбурныя, разъяднаны і ўсё менш выніковыя дзеяньні адзінак і маленькіх групаў.**

У цэлым, пачуцьцё безнадзейнасці вяртаецца ў съядомасць самых зачытых аптымістаў. Ці можна пераадолець гэтую апатыю? Ці магчыма ўвогуле ў цяперашній Беларусі палітычная дзеянасць?

Апазыцыйная палітычна сіла звычайна канцэнтруеца на двух напрамках дзеянасці. Першы — гэта барацьба за ўладу. Другі — гэта папулярызацыя ў грамадзстве палітычнай альтэрнатывы, што ў сваю чаргу надае апазыцыі сацыяльны рэурс, які і робіць магчымым барацьбу за ўладу. У нашым грамадзстве гэты попыт аблікоўваецца ня толькі страхам удасканаленай за 12 гадоў рэпрэсіўнай машины. Рэжым Лукашэнкі здолеў дасягнуць пэўнай раўнавагі паміж самім сабой і грамадзтвам, з аднаго боку «падагнаўшы» яго пад свой капыл, з другога — заклаўшы съветапогляд і палітычную культуру сярэднестатыстычнага беларуса ў свой уласны падмурак. Дасягненне такой раўнавагі адлюстроўваецца ў пэўных тэндэнцыях грамадзкага жыцця, якія сталі асабліва заўважнымі апошнім часам.

Найперш гэта карпаратызызацыя грамадзства.

Дзяржава прадыктавала грамадзяніну ясны альгарытм узаемадзеяньня і афор-міла яго інстытутамі і мэханізмамі

(такімі, як прэзыдэнцкая вэртыкал, контрактная сістэма, разъмеркаваны студэнтага і г.д.), якія яна цалкам кантролюе. Яна выпрацавала сістэму ўзаемадамену, якая выразна тлумачыць, што і як трэба рабіць дзеля задавальнення сваіх патрэб. Як вынік, чалавек мусіць выбудоўваць свае жыццёвія і кар'ерныя пляны, прымаць рашэнні (куды пайсці вучыцца ці рабіць, як выплаціць крэдыт на жыльё і г.д.) у поўнай адпаведнасці з існімі правіламі гульні. Наступствам падобнай карпаратызызацыі з'яўляецца тое, што жаданье чагосяці большага, чым «чарка і скварка» (прэстыжнай працы, добрага заробку, ліцэнзіі на канцэртную дзеянасць, магчымасці займацца бізнесам, напрыклад), можа рэалізавацца толькі пры ўмове ня проста прыманыя правілаў гульні, а актыўнага спрыяньня іх мацаванню. Такім чынам дзяржава вэрбует сябе на службу цэлыя сацыяльныя пласт, які ў іншых умовах, пры існаванні шырокіх зонаў асабістай і грамадзкай аўтаноміі ды легальных магчымасцяў для незалежнай дзеянасці, ствараў бы сацыяльную базу прыхільнікаў пераменаў. Нагадаю, што сярод тых, хто стаяў у чорных радах спіназу альбо ствараў вядомыя сюжэты на БТ падчас сакавіцкіх падзеяў, большасць складалі маладыя людзі.

Вырвавацца за межы лукашэнкаўскай сістэмы могуць дазволіць сабе нямногія. Чалавек ня толькі прыстасоўваецца да сістэмы, ён робіцца яе ўдзельнікам. За 12 год я ня памятаю такай гатоўнасці канфармістай браць уздел у палітычных рэпресіях і такога масавага ператварэння «кухоннай апазыцыі» ў канфармістай.

У выніку любыя альтэрнатывныя грамадзкія дзеяньні абмежаваны рамкамі сацыяльной і інфармацыйнай рэзэрвациі. Пытаныне палітычнай стратэгіі, тэхналёгіі, мэсыджу, выбару кандыдатаў і нават кааліцыйнага будаўніцтва другасныя, пакуль альтэрнатывна палітычна дзеянасць вядзецца ў межах рэзэрвациі.

Раней, калі палітычны клімат у краіне

быў менш рэпрэсіўны, можна было крыткаваць апазыцыю за съядомае замыканье ў паралельным грамадзтве. Сёньня іншага выбараў няма. Болей таго, адміністрацыі і інфармацыйны кантроль дзяржавы над грамадзтвам у бліжэйшы час яшчэ больш узмоцніцца. А значыць, межы рэзэрвацыі яшчэ больш звужацца.

Беларускі парадокс: апазыцыя ёсьць, а палітыкі няма.

Валер Булгакаў нядаўна трапна вызнаны ў чаму ва ўмовах «карпаратыўнай дзяржавы» дагэтуль дазваляеца фармальнае існаванье палітычнай апазыцыі. «Чым больш я назіраю за паводзінамі нашай улады, tym больш я пераконваюся ў tym, што апазыцыю Лукашэнка дазваляе толькі дзеля таго, каб у Беларусі ўсё было як у людзей. Апазыцыя — гэта зъява, якая яшчэнейкім чынам збліжае нас з суседнімі краінамі Ўсходняй Эўропы. Ня будзе апазыцыі — і Беларусь відавочна ператворыцца ў сярэднеазіяцкую дзяржаву».

Палітычная апазыцыя пакуль што існуе, а магчымасць ўзяцца палітычнай дзейнасцю больш не засталася.

Інстытуцыйны стан апазыцыі фактычна не зъмяніўся з тых часоў, калі паўсталі палітычныя суб'екты, — з больш лагодных, пліоралістычных часоў. Атрымалася, што форма цалкам не адпавядае жыццю. Падзелы на палітычныя партыі, зводы паміж лідэрамі, спробы вызначыць «свой электарат», падзяліць яго на «правы і левы» падобныя да рэфлексаў у чалавека, у якога нядаўна ампутавалі нагу ці руку. У іх гэтая канечнасцьнейкі час працягвае «балець»: іншымі словамі, адчуванье ёсць, матэрыяльнага аб'екту няма.

У новых умовах трэба было б перасэнсаваць свае мэты й задачы, а таксама зъмяніць інстытуцыйныя рамкі сваёй дзейнасці, рэканструяваць іх пад новыя рэаліі, якія ня зводзяцца да барацьбы за ўплыў той ці іншай партыі або ідэалёгіі. Аднак зрабіць гэта амаль немагчыма. Практычна нерэальна, напрыклад, зарэгістраваць новую арганізацыю, партыю, рух, а ствараць незарэгістраваную — значыць рызыкаваць трима гадамі ў турме нават перад tym, як пачнеш актыўную дзейнасць.

Інстытуцыйны застой непазыбежна выклікае дэфіцит ідэяў. БНФ бачыць шлях у наладжванні масавых акцыяў з мэтай патрабавання новых выбараў.

АНДРЭЙ ПЯКЕВІЧ

Плошча Каліноўскага была змаганьнем за гонар, а не за ўладу.

АГП прапануе збор подпісаў за адмену кантрактнай сістэмы, за дэлегітymізацыю прэзыдэнцкіх выбараў, правядзенне кампаніі «Салідарнасць дзеля Свабоды», а таксама падрыхтоўку да мясцовых выбараў.

На жаль, можна адзначыць відавочны дэфіцит рэпартуару і няздолънасць вынесыці навуку з папярэдніх беспаспяховых кампаній такога кшталту. Такое адчуванье, што прапануеца гонка за цягніком, які ўжо пайшоў, асабліва што тычыцца дэлегітymізацыі адбытых выбараў. Выбары можна дэлегітymізаўць толькі тады, калі яны адбываюцца, а не праз некалькі месяцаў, калі грамадзтва ўжо забылася, што яны наагул былі. Калі пачынаецца сёняня, то дэлегітymізаўць можна хіба што выбары 2011 году.

Відавочная адсутнасць стратэгічнага бачаньня. Незразумела, які будзе правяць, што рабіць пасля таго, як мітынгі будуть разагнаныя, а подпісы недасабраныя.

Маштабныя палітычныя задачы, абыякіх гавораць лідэры, могуць рэалізаўца толькі нащмат больш магутнымі палітычнымі, фінансавымі, інфармацыйнымі і арганізацыйнымі ресурсамі, чым тыя, якія сёняня мае апазыцыя.

Варта дадаць, што спробы правядзення падобных акцыяў рабіліся і ў мінулым, а іх вынікі былі несуцяшальнымі.

Праблема шырэйшая, чым крызіс жанру ў апазыцыі. Ва ўмовах немагчымасці кантролювання базавых працэсаў, што адбываюцца ў дзяржаве і грамадзтве, палітычная апазыцыя робіцца закладніцай абставінаў, мусіць пры саміх сваіх актыўных дзеяньнях спадзя-

вацца на пад, на форс-мажор ці на натуральны ход падзеяў, які можа заняць балюча шмат часу. Яна ня можа дайць аніякіх гарантый, што самыя эфектыўныя індывідуальныя і калектыўныя дзеянія прынясуць плён, што яны ня будуть ануляваныя прэвэнтыўнымі заходамі ўлады. Разам з хвастом мінулых няўдачаў гэта ператварае безнадзейнасць у руціну: паразы, няўдачы пачынаюць успрыманца як данасць.

Ва ўмовах, калі безнадзейнасць стала руцінай, калі актыўныя дзеяніні трапляюць пад артыкулы Крымінальнага кодэкса, калі ўлада загадзя мае адказ амаль на любыя выклікі з боку апанэнтаў, адзінай сіле, якая застаецца непадкантрольнай і непераадольнай для ўлады, гэта сіла бясъсільных. Захаванне надзеі на пабудову іншага Беларусі ў будучыні залежыць ад таго, ці будзе працяг у рэвалюцыі духу, пачатак якой мы ўбачылі на плошчы Каліноўскага.

Падтрыманыне і пашырэнне дысыдэнцкай грамадзкай актыўнасці ёсьць неабходнай перадумовай для таго, каб у будучым узнікла сур'ёзная палітычная альтэрнатыва. Такая дзейнасць шмат у чым розніцца ад палітычнай — яна больш індывідуальная і, калі так можна сказаць, дробнагрупавая, чым калектыўная і палітычная. Яна ладзіцца больш з уласнай ініцыятывы, чым па плянах і стратэгіях. Яна, нарэшце, праводзіцца на свой страх і рызыку — гарантый абароны ад ціску, шантажу і рэпрэсій сёняня дайць ніхто ня можа.

Сёняня як ніколі патрэбнае пашырэнне і мацаванье тэрыторыі свабоды — дэмакратычнай субкультуры, калі

Што трэба памятаць кожнаму беларусу

Працяг са старонкі 9.

хочаце — палітычнага гета. Пошук новых формай «існаванья ў свабодзе» ўжо вядзеца незалежнымі выслілкамі — і пашырэнне ўплыву палітычнага Інтэрнэту ёсьць адной зь відавочных праяваў.

Карысць для Беларусі можна прыносіць і не зацыкліваючыся на палітыцы. Легті адпачынак, заўзятарства, краязнаўчыя экспкурсіі, любая іншая непалітычнаваная і дэбюракратызаваная форма аб'яднання аднадумцаў (апошняе — дэбюракратызацыя — сёньня асабліва важна, каб зъменішыць пагрозу крыміналнага перасыледу) могуць быць напамат больші плённымі, чым любая заклікі далучыцца да наступнай палітычнай кампаніі.

Тэрыторыя свабоды ня здольная выжываць без салідарнасці і ўзаемадапамогі. Зъменішыць кошт існаванья ў паралельным грамадзтве можна толькі супольнымі выслілкамі ўсіх яго сяброў. Самая простая дапамога tym, хто трапляе пад дзяржаўны каток, і ці іхным сем'ям — ахвяраваныне невялікіх грошай ці часу, каб дапамагчы ў побытавых пытаннях. Маральна падтрымка сёньня значыць больш чым калі. Тое самае тычыцца і больш шырокага грамадзтва. Трэба навучыцца заступацца за любога пакрыўджанага, наладжваць контакты зь любымі аўтэнтычнымі асяродкамі, перапісаць талмуды сваіх праграмаў у некалькі радкоў канкрэтных і зразумелых прапановаў і патрабаваньняў.

Нараджаныне камунікацый з падкантрольным уладзе грамадзтвам, па-за рамкамі дэмакратычнай субкультуры, немагчыма без інфармацийнага прарыву. Гэты прарыв сёньня можа ажыццяўіцца толькі з-за мяжы. Арганізацыя незалежнага тэлевізійнага і радыёвяшчання на Беларусь аблікаройваецца і мусоліцца ўжо каторы год, але гара кожны раз параджае мыш. Існуючая на сёньня палітычная апазыцыя валодае інструментамі, каб як мінімум паспрабаваць арганізаціяў гэты масіўны інфармацыйны прарыв. Болей за тое, я лічу гэта галоўнай

Дэмакратычнае змаганье неабавязковая павінна быць палітычным.

яе задачай на бліжэйшы перыяд — урэшце, без інфармацыі аб палітычнай дзейнасці гаварыць не даводзіцца. Трэба памятаць, аднак, што патрэбна менавіта інфармацыя для грамадзянай, а не

трыбуна для таго ці іншага палітыка або працоўнае месца для таго ці іншага «свайго» журналіста.

Быць дысыдэнтам ва ўмовах карпаратыўнай дзяржавы ўсё ж пароўнальнай

камэнтары

лёгка. Стратэгія будуеца з шерагу дробных справаў. Можна праста займацца тым, чым займаецца, — пісаць артыкулы, друкаваць кнігі і часопісы, рабіць інтэрнэт-сайты, размаўляць з людзьмі...

Палітычнай апазыцыі нашмат складней. Патрэбны мэты, патрэбны вынікі. Патрэбна съядомая рызыка, больш высокі ўзровень самаахвярнасці, патрэбныя здольнасці, каб пераканаць іншых ісці на ахвяры, амаль нічога не абяцаючы ўзамен. Сыпіс аб'ектыўных прычынаў, па якіх палітычная апазыцыяная дзеянасць сёньня можа быць толькі маладэйскія, доўгі. Але калі палітычнай апазыцыі зымрыца з аб'ектыўнымі прычынамі, яна канчаткова ператворыцца ў частку дысыдэнцкага асяродку. Толькі што дысыдэнтам па азначэнні не патрэбныя лідэры й начальнікі. Яны патрэбныя тады, калі зьяўляеца мэта, перспектыва.

Пры ўсіх сваіх недахонах існаванье арганізаванай апазыцыі да-памагае захоўваць надзею, што палітычныя прарыў магчымы. У гэтым яе, калі хочаце, сацыяльная значнасць. Але апазыцыя можа быць запатрабаваная грамадствам толькі як пратагоніст пераменаў, а не як праваднік партыйных інтарэсаў і ідэалёгіяў. Партыйным актывістам даўно пара ўсьвядоміць, што правы й левы, лібральны й кансерватыўны электратары ў Беларусі звязаны толькі тады, калі адрадзіцца публічная палітыка. Прасоўванне асобных ідэалёгій, праграмаў, лідэраў толькі паглыбляе адчужэнне паміж апазыцыяй і незалежным грамадствам. Калі застаюцца палітычныя партыі, неабходна любымі высілкамі захаваць аб'яднаўчыя інстытуты, такія, як кааліцыя і Кангрэс демакратычных сілаў.

Палітычныя лідэры мусіць усьвядоміць, што падпрадкаўваць грамадзянскую актыўнасць у сёньняшніх умовах немагчыма. Дысыдэнтам не патрэбныя рэгістрацыя, офісы і шмат чаго іншага, яны могуць існаваць дэцентралізавана. Калі ўзынкіе канкурэнцыя паміж апазыцыяй і грамадзкім сектарам, першая непазыбежна прайграе. Надварот, існаванье палітычнай апазыцыі сёньня хутчэй апраўдаеца тым, якія паслугі яна можа аказаць незалежнаму грамадству. Тоэ, чым палітыкі мусіць займацца ў бліжэйшы час, — гэта таксама збольшага грамадская, а не палітычная дзеянасць.

Любое высьвяленыне адносінаў, любыя канфлікты, звязаныя з барацьбой

ЮЛІЯ ДАРЫНКЕВІЧ

На выключана, што палітычная дзеянасць у бліжэйшы час будзе магчымая толькі ў дысыдэнцкіх формах.

за лідэрства, сёньня дыскрэдытаўцу ўвесь дэмакратычны рух. Скліканье новага Кангрэсу дэмакратычных сілаў, перагляд раскладу сілаў унутры кааліцыі, вызначэнне новых лідэраў мэтазгодныя толькі тады, калі ўсе ўдзельнікі аб'яднання будуць гатовыя признаць яго вынікі без скандалаў, кулоарнай барацьбы і абстракцыі.

Падзеі на плошчы Каліноўскага засведчылі мабілізацыйны патэнцыял ілюзіі. Бессенсноўныя выбары ўрэшце мелі пэўны сэнс, калі нехта захоўваў хай сабе наўную надзею на тое, што яны могуць штосці змяніць. У гэтым і палягае сэнс удзелу апазыцыі ў выбарах. Аднак трэба памятаць, што ўдзел у выбарах мае сэнс толькі тады, калі кожная кампанія — мясцовая ці парламэнцкая — зьяўляеца падрыхтоўкай да паўстання новай плошчы Каліноўскага падчас заканчэння кампаніі презыдэнцкай.

Рэалізацыя буйных палітычных стратэгіяў ва ўмовах татальнага кантролю, актыўных прэвэнтыўных дзеяньняў рэжыму і існавання ў рэзэрвациі маларэальная.

Пытаўнне аб уладзе падчас палітычнай кампаніі 2006 году не стаяла ні да яе пачатку, ні ў канцы. Сцэнар, скаптываны з украінскага, мог ажыццяўіцца толькі тады, калі барацьба за ўладу ня несла фізичнай пагрозы яе ўдзельнікам.

«Крызісу ўлады», аб якім апавядала Мілінкевіч, пакуль насамрэч не назіраецца. Надварот, улада выйшла з апошніх палітычных падзеяў кансалідаванаі. Яе крызіс магчымы толькі тады, калі рэсурсы, неабходныя для падтрымання адміністрацыі і эка-

номічнага кантролю над грамадзтвам ды ляяльнасці ўласнага бюрократычнага і адміністрацыйнага апарату, згаснуць альбо радыкальна зменшанацца. Менавіта тады ўзынкне попыт на палітычную альтэрнатыву, а палітычнай апазыцыі атрымае магчымасць вырвавацца з рэзэрвациі.

Апазыцыя няздольная прысьпешыць гэты прапрас. Яна здольная, аднак, прадбачыць спрагнаваць магчымыя спрэнары яго. Яна мусіць быць гатова да магчымага крызісу ўлады ня толькі ў арганізацыйным аспекце, але і ў ідэалагічным. Крызіс ператвараецца ў палітычныя магчымасці толькі для таго, хто здольны інтэрпретаваць яго прычыны і прапанаваць гэту інтэрпрэтацыю грамадству.

У любым выпадку, дэмакратычная апазыцыя і незалежнае грамадство пакуль застаюцца закладнікамі безнадейнасці. Варыянт таго, што дэмакратычны супраціў у найбліжэйшы час будзе магчымы выключна ў дысыдэнцкіх формах, выключочаць нельга. Індывідуальны супраціў — гэта самае галоўнае ў такіх абставінах. Варта памятаць, што ён непазыбжна прынясе плён, што канструкцыя карпаратыўнай дзяржавы ня вечная. Дысыдэнт усё ж мае адну перавагу, якую не здольны адняць ніякія рэпресіі, — ён бачыў і ведае, як руйнуюцца дыктатуры.

Гэты тэкст — урыўкі з артыкулу В. Сіліцкага «Памятаць, што дыктатуры руйнуюцца», поўны варыянт якога быў змешчаны ў «ARCHE» №7—8 за гэты год (arche.bymedia.net/2006-7-silicki706.htm).

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраванага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малым Сітне, на поўначы Полаччыны.

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

Гэта ў Магілёве ўсё мераюць на кілямэтры. «Тры кілямэтры шчасціца», — казалі мне пра маладую беларускамоўную сям'ю, у якой нарадзіўся сын. «О-о, дзесяць кілямэтраў праблемаў», — так у двух словаў аналізуюць стан справаў у мясцовай демакратычнай кааліцыі. «Яму да патрыёта сто кілямэтраў», — а гэта пра вядомага земляка, які апошнім часам усё часцей гаворыць пра незалежнасць. І ўдакладняюць: «Паўзком. На каленях».

Цяпер у Магілёве на «хіміі» сядзіць маладафонтавец Артур Фінькевіч. Самага маладога палітвізія штодня прыходзяць падтрымаць магілёўцы, прыядждаюць менчукі. Чытаю пра гэта і згадваю, як пару гадоў таму адзін з тамтэйшых адраджэнцаў безнадзейна махнуў рукой: «Э-э, ды тут нікому нічога ня трэба. Усе самі сабе, хата з краю. Якая салідарнасць, пра што ты гаворыш... Дзе яна?» — і дзымухнуў у паветра, і разьвёў руку ў бокі: няма.

Год адседкі на лесанарыхойках — самы час, каб спраўдзіць, ці існуе беларуская салідарнасць. Зъмерыць яе ў Малым Сітне. Па-магілёўску — у кілямэтрах.

Кожны візит, кожны госьць, хто й адкуль, у мяне ў асобным спытку запсаны. Больш за 260 чалавек. Лічу, колькі праехаў каторы зь іх — сюды й дахаты, — падсумоўваю і атрымліваю неверагодную лічбу 120 000 кілямэтраў.

Тры зямныя экватары! Беларускай салідарнасцю ў адным асобна ўзятым выпадку і толькі за год, аказваецца, можна тройчы абярнуць зямны шар!

Нават з найбліжэйшага Полацку дасюль далекавата — 50 км. Але менавіта полацкая салідарнасць усе гэтыя месяцы давала мне і хлеб надзённы, і духовую ежу.

ХРОНІКА

25 ліпеня: Статкевіча хочуць падлавіць

Да ўладальнікаў і работнікаў маршрутак, што трываюць галадоўку ў Берасці, даду-чылісі індывидуальныя прадпрымальнікі **Вячаслаў Кухарчук і Віктар Чайкоўскі** — на знак салідарнасці. Агулам у акцыі ўдзельнічаюць 15 чалавек.

Палітвізія **Міколу Статкевіча** барана-віцкія міліцыянты прымусова праверылі на ўтрыманье алькаголю ў крыві.

Анжаліку Борыс выклікалі на допыт у Ленінскага РУУС Горадні: съледчага цікавіла,

чаму ў Польшчы яна называе сябе кірауніцай Саюзу палякаў Беларусі.

Берасцейскі гарвыканкам забараніў раней дазволены **мітынг 27 ліпеня**, дазнаўшыся, што на яго прыедзе А.Мілінкевіч.

Беларускія міліцыянты ўварваліся ў кватэру супрацоўніка латвійскага пасольства **Рэймакса Шміца** і канфіскавалі відэакасэты. Пазней міністар Навумаў заявіў, што на іх была парнаграфія, а МЗС Латвіі — што запісы інфармацыйна-аналітычных праграмаў БТ.

У Салігорску падчас распаёсду ўлётак затрыманыя **Іван і Ільля Шылы**, а таксама

актыўіст Партыі БНФ **Павал Батуеў**.

26 ліпеня: Елавая спусцілася на вяроўцы

Аўтамабіль **Аляксандра Мілінкевіча** затрымалі ў Полацкім раёне, калі ён ехаў да палітвізія Павла Севярынца, на падставе наяўнасці ў машыне друкаваных матэрыялаў. У машыне былі таксама **Іна Кулей, Павал Мажэйка і Аляксей Янукевіч**. Пасля складаныя пратаколу Мілінкевіч ўсё ж паспелі наведаць ссыльнага.

Да арышту прысудзілі расейцаў **Мікалая**

120 000 кілямэтраў

Міждэнамінацыйная дэлегацыя полацкіх хрысьціянаў (праваслаўны, каталік ды ўніят з уніятаю) завезла сюды бульбы й гародніны, а ў дадатак і ката Партызана. Сябры незалежнага прафсаюзу «Шкловалакно» ці не штомесяца прыяжджаюць з пакункамі харчу ды вонраткі, арганізатары агратурызму з Мёрай — з вясковымі прысмакамі. Лідэры мясцовай апазыцыі Аляксей Трубкін ды Васіль Гловацкіх забяспечвалі газэтамі. Каталіцкая пісьменніца Ірына Жарнасек прывозіла посную ежу ды вітаміны. Грэка-каталікі перадавалі рэлігійную літаратуру. Самым жа частым госьцем быў пісьменнік Вінцэс Мудроў з нязыменным «свабодаўскім» дыктафонам. Віцебская салідарнасць, у сваю чаргу, дамагалася для мяне адпачынкаў і арганізоўала транспарт. Немагчыма апісаць, колькі разоў бацькі падымалі на вушы ветрынскую, полацкую і віцебскую міліцыю пасля кожнага парушэння ці абмежавання маіх правоў. Падчас аднаго з такіх вэрхалаў уражаны опер са спэцкамандатуры прызнаўся: «Самая моцная партыя, Павал Канстанцінавіч, — партыя бацькоў». Сябра сям'і Вадзім Баршчэўскі, Хрыстафор Жэляпаў, лідэр абласнога Фронту Кастусь Смолікаў штораз садзіліся ў машыны ды ехалі да Сітна. Валер Шчукін (пасля якога любога барадатага наведніка сустракаюць захопленыя воклічы сіленцаў: «О! Аляксеіч!»), Яраслаў Берніковіч з Глыбокага, каталіцкія, уніяцкія, пратэстанцкія сівятары з Полацкага ды Лепельскага раёнаў зрабіліся ў Малым Сітне ўжо сваімі.

Больш за ўсё наведнікаў было зь Менску. Сталічная салідарнасць арганізавала ў глухой лясной вёсцы агмень цывілізацыі. Рэдакцыя «Нашай Нівы» прывезла сюды побытавую тэхніку ды апітку лекаў, генэрал Фралоў — тэлевізар, маладафронтайцы — радыёпрыматч, дэлегацыя беларускага ГІН-цэнтра на чале з

салідарнасці

Уладзімерам Някляевым, Лявонам Баршчэўскім, Уладзімерам Коласам ды Ўладзімерам Арловым — цэлую бібліятэку мастацкай літаратуры; ініцыятыўная група БХД — кубамэтар кансэрвай (састаўлены ў масіўную вежу праста на падлозе, ён яшчэ доўга выклікаў у сіценцаў съвтарнае трапітанье: «А што, Амэрыка ўсіх, хто ў вашай партыі, так забясьпечвае?!»). Падзеі Плошчы, быццам на тэлеэкране, мне паказвалі запісаныя фільмам на ноўтбуку... Вячаслава Січычыка, які сябры з «Бацькаўшчыны» прывезлы разам са съяточным сталом (!). Доўга съмяляліся з прапановы занесыці такі сэrvіс у рэестар паслугаў МУС... Сіценцы й аleshчынцы хаваліся ад камэры Юр'я Хашчавацкага, унікалі аб'ектыву фотаапарата Пётры Васілеўскага, скардзіліся на начальства ў мікрофоны Генадзя Барбарыча, Тацяні Мельнічук ды Аляксандра Старыкевіча; узгадвалі, што кніжкі Арлова стаяць у іхній бібліятэцы, і ня верылі, што гэта ходзіць па лузе ён сам. Маладафронтайцы й зуброўцы — гурбы камуфляжнае моладзі зь бел-чырвона-белымі значкамі ды шаўронамі — пакідалі ўражаныне, што ў вёску ўвайшоў сапраўдны беларускі партызанскі атрад і ўлада перамянілася.

Ну, а як сустракалі Аляксандра Мілінкевіча (кавалькада зь некалькіх машынаў, каманда супрадажэння на чале з Сиргеем Калякіным, фотаўспышкі) — лепш за ўсё съведчаць вынікі алемпійскіх праймэрый, дзе адзіны атрымаў 70% галасоў супраць 10% у Лукашэнкі. Падчас другога, нядэўняга візыту сп. Аляксандру ў вёсцы прости не давалі праходу: прасілі дапамагчы з рамонтам хаты, падняць леспрамгас, павысіць заробкі... *Панаехала гасцьцей* і з астатніх ablасьцей. Эвангельскі пастар з Койданава цэлы дзень чакаў мяне з Полацкай царквой, мае дзядзькі з Гомельшчыны дабіраліся сюды двое сутак; берасьцейская малаадафронтайцы арандавалі

мікрааўтобус, каб ехаць 700 кілямэтраў праз усю краіну, а гарадзенцы на чале з Паўлам Мажэйкам прывезылі з сабою польскую тэлевізію (адзін зь мясцовых п'янтосаў, падняўшыся з канавы, растапырыў руکі й крычаў апэратору: «Здымай! Я тут жыву!..»). А хто-ніхто дабіраўся сюды й з-за мяжы. Пратэстанты-прадпрымальнікі ехалі з Кіева, каб абмеркаваць беларускую палітычную ситуацыю. Французская й амэрыканскія журналісты рабілі кола зь Менску, каб пачікаўца быцьцём сіценскай глыбінкі. Прадстаўнікі Швэціі ў Беларусі Стэфану Эрыксану, каб перадаць мне книгі, давялося ездзіць у Сітна двойчы — першы раз узімку яго разъвярнулі ўжо ў вёсцы, і толькі праз падзеньне, захаваўшы інкогніта, ён здолеў пранікнуць у засакречаныя гушчары беларуска-расейскай інтэграцыі. Пасля візыту беларускіх студэнтаў, якія працуяць у Каленінградзе ў чые нумары на аўтамабілі мяццовыя віжы зблытаў зь нямецкімі, у навакольлі быў абвешчаны сапраўдны алярм: «Немцы ў лесе!» Ледзь не дайшло да аперацыі «Баграціён»...

Межаў артыкулу ня хопіць, каб пералічыць ўсіх, хто праехаў па Украіне, каб выказаць сваю салідарнасць. А яшчэ ж былі сотні лістоў ды пасылак — спадзяюся напісаць пра іх у наступным нумары.

Дараагія людзі! Вялізны дзяякій вам усім! Адведзіны Сітна пераконваюць: беларуская салідарнасць здольная накарміць, апрануць, абараніць і натхніць кожнага, хто трапіў пад удар рэжыму.

Калісці, у часы Майсея, Бог вызначыў габрэйскаму народу меру шляху да зямлі абицанай. Свая такая мера, палічаная ў днях і кіляметрах, пэўна, ёсьць і ў нас. Съведчу: за апошні год толькі праездам праз Сітна беларусы яшчэ на 120 тысячай кілямётраў наблізіліся да нацыянальнага абуджэння.

в.Малое Сітна

Беларуская
салідарнасць
здольная
накарміць,
апрануць,
абараніць
і натхніць
кожнага, хто
трапіў пад удар
рэжыму.

ХРОНІКА

Збарашэнку (15 сутак) і **Кацярыну Віна-кураву** (10 сутак): 22 ліпеня яны пікетавалі расейскае пасольства ў Менску.

У кватэры **Тацяні Елавой** узламалі дзвіверы. Пры гэтым сама Тацяна здолела вылезыці з кватэры, што знаходзіцца на шостым паверсе, па вяроўцы. Маці Т.Елавой, таксама **Тацяну**, ад кватэры забрала «хуткая»: у большынцы ёй паставілі дыягназ «нэйтра-цыркулярная дыстанцыя».

У кватэры сёстрай **Алены і Кацярыны Казак** правялі ператрус і ў КДБ на допыт забралі гаспадынью. У Алены ў момант затры-

маныня была тэмпература 39 градусаў, дома адны засталіся троє ле дзяцей (старэйшаму сыну 11 гадоў, малодшай дачцэ 5 гадоў).

У **Тацяні Дзядок** правялі ператрус у яе адсутнасць: канфіскавалі архіўныя ўлёткі, газеты, дыскі з музыкай Бізэ і «Бітлз».

Усе гэтыя допыты й налёты можна звязаць з імкненнем КДБ раскрыць удзельнікаў руху «Бунт».

На вуліцы затрымалі **Яўгена Бабковіча** і завезылі ў ГУУС Менгарыканкаму. **Кірылу Ігнаціку** на вуліцы ўрочылі позму туды ж на 27 ліпеня.

Пачаўся суд у справе недзяржайнай газэтаі **«Вітебскій кур'ер М»**: прадпрымальнік Аляксандар Данілаў лічыць, што выданыне абразіла яго, напісаўшы, што ён атрымаў зямлю пад пабудову Цэнтра моладзевага адпачынку бяз тэндэру і конкурсу.

У Горках на дзве сутак арышту асуджаны **Дзям'ян Франкоўскі** — за нясвоечасовую выплату штрафу ў 20 базавых величыняў; штраф на яго наклалі за распаўсюд «Народ-най волі».

Працяг на старонцы 14.

Артура Фінькевіча, высланага на прымусовыя работы ў Магілёў, упершыню адведала мама Марыя (на фота другая зльева).

Працяг са старонкі 13.

27 ліпеня: Дзень Незалежнасці

У Магілёве падчас сьвяткавання Дня Незалежнасці затрыманы Ірына Качарова, Сяржук Нягацин, Сяргей Стральцоў, Аляксандар Сілкоў, Сяржук Гіркін, Ганна Ільліна, Наталля Палякова.

У Віцебску затрымалі Алену Залескую, Веру Кавалёву і Ўладзімера Сіманковіча: іх звінавацілі ў арганізацыі шэсцьца.

У Салігорску падчас конкурсу малюнкаў да Дня Незалежнасці затрымалі моладзевых актыўістаў П.Батуева, братоў Шылаў, Глеба Сандраса, Дзяніса Карнова, Андрэя Тычыну, Міхала Груздзя і Барыса Пархамчука.

У Клецку міліцыянты дапыталаць актыўіста АГП Сяргея Панамарова: іх цікавіла, ці мае ён дачыненне да труны, знайдзенай у

адным з грамадзкіх месцаў гораду. У труне ляжала пудзіла з гармонікам з акцыі «Пахаваныне прадпрымальніка».

У Гомелі ў прокуратуру хацелі выклікаць моладзевага актыўіста Сержука Сямёнаў: міліцыянт перадаваў бацькам позму на сына. Аднак бацькі яе не ўзялі, бо хлопец прапісаны ў іншым месцы. Выклік тычыцца дзейнасці ліквідаванага ўладамі моладзевага цэнтра «Гарт».

У Менску падчас вывешвання расьцяжкі «Бунт» затрыманы Кацярына Фурса і Наста Чахоўская.

На эколяга Валера Дранчука падчас яго паездкі ў Белавесскую пушчу склалі пратакол: яго звінавацілі ў парушэнні рэжыму асабліва ахоўных прыродных тэрыторый.

28 ліпеня: суд «Партнэрства»

Пачаўся суд над актыўістамі незарэгістра-

ванай арганізацыі «Партнэрства» — Энірай Браніцкай, Мікалаем Астрэйкам, Аляксандрам Шалайкам, Цімохам Дранчукам. На закрытым судовым працэсе не даволі прысутнічаць ні сваякам, ні дыпляматам з краінаў Эўразыя і ЗША, ні журналістам.

31 ліпеня: шукаюць Скрабутана

Калегія па грамадзянскіх спраўах Магілёўскага аблсуду пацвердзіла рэчынство актыўіста прафсаюзу РЭП Магілёўскага заводу штучнага валакна Ўладзімера Тузава: месяц таму ён выйграў суд першай інстанцыі ў суязі з незаконным утрыманнем яго прэміі.

У Зэльвенскую прокуратуру выклікалі маці Яўгена Скрабутана: памочнік прокурора цікавіўся, дзе цяпер хлопец. Найхутчэй выклік звязаны з крымінальнай спраўой «Маладога фронту».

АШ

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Апазыцыйны актывіст Дзяніс Дзянісаў, які зынік у Менску 22 ліпеня, аб'явіўся ў Pacei 23-га. Цяпер ён вярнуўся ў Беларусь. Дагэтуль немаведама, што ж сапраўды зь ім здарылася. На фота: Дзяніс Дзянісаў са сваёй калляжанай Тацинай Дзядок. На наступны дзень пасля таго, як яна напісала заяву пра зынікненне Дзяніса, да яе на кватэру прыйшлі зь ператрусам.

Справаздача Камітэту ў абарону рэпрэсаваных «Салідарнасць»

Камітэт у абарону рэпрэсаваных «Салідарнасць» пачаў працу 5 красавіка 2006 г. Яго стварэнне было рэакцыяй на рэпрэсіі супраць грамадзянаў, якія публічна выказвалі сваю патыцію падчас прэзыдэнцкай кампаніі 2006 г. На гэтым тыдні ў Рэдакцыю надышоў ліст з інфармацыяй пра дзеянасць гэтай ініцыятывы.

Вось вытрымкі з яго:

«За тры месяцы дзеянасці ў Камітэт у абарону рэпрэсаваных «Салідарнасць» зъвярнуліся 678 чалавек:

- студэнты — 372 чалавекі,
- беспрацоўнікі, — 122 чалавекі,
- спэцыялісты, якія маюць патрэбу ў паследипломнай аддукацыі, — 41 чалавек,

- спэцыялісты, якія жадаюць прайсці стажыроўку па сваёй спэцыяльнасці, — 17 чалавек.

- грамадзяне, якія маюць патрэбу ў мэдычнай рэабілітацыі і матэрыяльнай падтрымцы, — 126 чалавек.

Канкрэтная дапамога аказана наступнымі катэгорыямі рэпрэсаваных:

1. З 1 чэрвеня 2006 г. 233 студэнты, выключаныя з ВНУ, абітурыенты зь ліку рэпрэсава-

ных школьнікаў і дзяцей рэпрэсаваных актыўістаў пачалі навучанье ў межах Програмы імя Каўстусі Каліноўскага ў Польшчы.

2. Падрыхтаваныя прапановы на працяг навучання студэнтаў і спэцыялістаў, што маюць патрэбу ў паследипломнай аддукацыі:

- Чехія — 12 чалавек,
- Нямеччына — 10 чалавек,
- Эстонія — 7 чалавек,
- Нарвегія — 3 чалавекі,
- Францыя — 2 чалавекі,
- Украіна — 17 чалавек.

Працягваецца шчыльнае супрацоўніцтва з амбасадамі Чехіі, Эстоніі і Украіны па вызначэнні кандыдатур на працяг аддукацыі ў вышэйназваных краінах. Фармуецца база прапаноў для амбасады Румыніі ў адпаведнасці з праграмай румынскага ўраду.

3. Фармуецца сыліс з 70 чалавек, што маюць патрэбу ў часовым працаўладкаванні ў будаўнічай кампаніі ў Польшчы.

4. Заключана дамоўленасць з грамадзкімі арганізацыямі Чехіі і Польшчы аб прыніцаці на стажыроўку па спэцыяльнасці 10—20

чалавек адпаведна.

5. За кошт сродкаў, вылучаных прадстаўнікамі розных канфесій у Мінску, аказана матэрыяльная падтрымка 12 рэпрэсаваным.

6. Сябры пратэстанцкай супольнасці ўзялі пад апеку 25 сем'яў рэпрэсаваных, якія знаходзяцца ў цяжкім фінансавым становішчы.

7. Тroe дзяцей рэгіянальных актыўістаў 10—14 год накіраваны ў беларуска-італьянскі інтэрграцыйны летнік у Радашкавічах.

8. Ёсьць папярэдняя дамоўленасць з амбасадай Украіны аб вылучэнні 10 месцаў у санаторыях краіны для мэдычнай рэабілітацыі рэпрэсаваных.

9. Былі падрыхтаваныя больш за 100 лістоў у межах кампаніі «Салідарнасць» з мэтаю аказання маральнай падтрымкі сем'ям рэпрэсаваных.

10. Былі праведзеныя 5 сустрэчай са сваякамі палітвязняня.

11. Была аказана асабістая падтрымка актыўістам дэмакратычнага руху: перададзены 20 кнігі з аўтографамі Уладзімера Арлова, Вольгі Іпатавай, Радзіма Гарэцкага і 5 дыскава ў адповедні амбасады.

12. Ліст-зварот сваякоў рэпрэсаваных да кіраўнікоў дзяржаваў — удзельнікі саміту G8 у Санкт-Пецярбурзе быў перададзены ў адповедні амбасады.

13. Была праведзеная прэс-канферэнцыя па праблеме ліста-звароту да лідэраў G8».

Каму паслугуе атамны джын

Будаўніцтва АЭС можа перакінуць масток між Беларусью і Захадам. Піша **Аляксандар Класкоўскі**.

Выступаючы ў аўторак перад айчыннымі дыпліматамі, афіцыйны лідэр даў зразумець, што будаўніцтва атамнай станцыі — пытаньне вырашанае. Гаворка ідзе, маўляў, пра энэргетычную бяспеку і ня толькі.

Увогуле ж, заўважце, ня першы месяц рыхтвеца псыхалагічная глеба пад запуск праекту, выключна адчужвальнага для постчарнобыльской краіны. Больш таго, у вачох Захаду гэтая краіна — перадусім «апошняя дыктатура Эўропы».

Тут можна згадаць, што раней беларускі кіраунік не аднойчы шкадаваў аб страте савецкіх ядерных ракетаў. А ў красавіку ў Брагіне шматзначна сказаў, што каб мы мелі АЭС, то ў съвеце да нас ставіліся б іначай.

Як толькі папаўзлі чуткі пра шляны збудаваць станцыю, былы дэпутат Уладзімер Парфяновіч пачаў біць у званы, папярэджваючы пра небяспеку «Паўночнае Карэ ў Эўропе», «шантажу суседзяў і ўсяго съвету паводле прыкладу Пхеньян», «ператварэння беларусаў ў ядерных закладнікаў».

Захад пакуль што назірае за сюжэтам збольшага моўчкі. Чаму? Вайсковы экспарт Аляксандар Алесін мяркуе, што, як ні парадаксальна, Менск і Захад акурат тут могуць і паразумеца. Бо і Лукашэнка, і Эўропа заклапочаныя рэсейскім энэргетычным дыктатам. Будаўніцтва АЭС магло бы стаць выгаднай замовай, напрыклад, для французаў. Москва прапаноўвае танынейшы праект, але ж пасыля таго, як расейская ракета сапавала наша трывомфальнае ўступленыне ў клуб касымічных дзяржаў, сто разоў падумаеш, ці патрэбна нам іхніе фіrmовае «дешево і сердито».

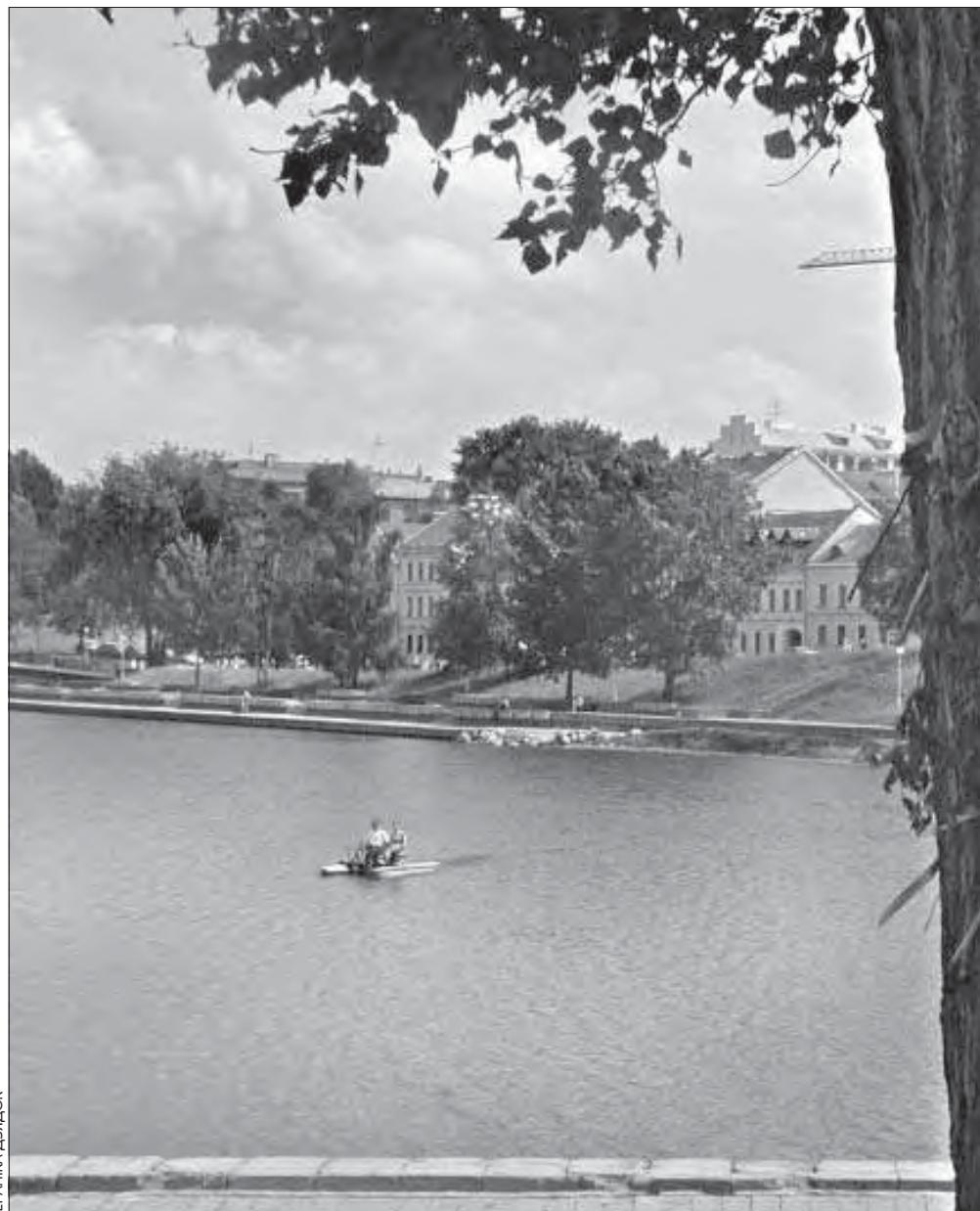
Натуральная, супрацоўніцтва з Захадам магчымае пры пільнім кантролі над беларускай атамнай праграмай з боку міжнародных інстытуцыяў. Дарэчы, МАГАТЭ, марачы пра ўзмацненне сваіх пазыцыяў, цалкам можа праявіць тут зычлівасць, кажа Алесін.

Такім чынам, на атамнага джына можна глядзець па-рознаму — і як на

страшную пагрозу, і як на добрага служку.

Перад апазыцыяй, як падаецца, узыніке дылема. З аднаго боку, узмацненне энэргетычнай незалежнасці — гэта бяспірэчны плюс. Разам з тым, змагарам супраць рэжыму неяк нелягічна ігнараваць Парфяновічавы аргументы...

Апроч таго, ёсць і сумневы чыста эканамічнага кішталту, дадае аналітык Валер Карбалевіч. Дый сацыялёгія сьведчыць, што балышыня беларусаў не падтрымліваюць ідэі свайго «мірнага атаму». Прычым цікава, што сярод Лукашэнкавых прыхільнікаў доля праціўнікаў АЭС нават большая. Хіба не спакусылія згуляць на электаральным полі дзейнага

ВЕРАНІКА ДЗЯДОК

левым вокам

кіраўніка?

Аб'яднаныя дэмакраты пакуль што не выпрацоўвалі пазыцыі адносна АЭС, паведаміў мне Вінцук Вячорка. Сам жа ён лічыць, што такое сур'ёзнае пытанье мусіць вырапацца галосна дэмакратычным урадам.

Слушна, але ж мы жывём у іншай Беларусі, і пытанье пра мірны атам стаіць рубам менавіта цяпер. Улада згенеравала свой плян, добры ці кепскі. А яе палітычныя апанэнты зноў запазыяюцца з рэакцыяй, не гаворачы ўжо пра гульню на апярэджанье. Так вось і жывём.

Прошча ў цэнтры беларускай сталіцы.

На заметку беларускаму Архімэду

Касьмічныя прыгоды «БелКА» адкрылі ў грамадзтве дыскусію: куды накіраваць разумы нашых вучоных — у космас, на службу мірнаму атаму, а можа... Фэльетон Лёліка Ушкіна.

Уважліва прачытаўшы Ягоны апошні сыр'і перад дыпліматамі, зразумеў, што нам патрэбна абсолютна новая пакаленінне прылад і тэхналёгій, якія маглі бы служыць нашым сапраўдным інтарэсам. Нават уявіў дыялёт у беларускім павільёне на нейкай навуковай выставе:

— Добры дзень, тут прадстаўлены апошнія навінкі беларускай навуки?

— Вэлком, гутэн таг, добры дзень! Магу прапанаваць вам некалькі эксклюзіўных распрацовак. Вось, напрыклад, «замежнапалітычны прагматызатар»

— Гэта ж пыласос!

— Самі вы пыласос! Прылада пабудавана на прынцыпе залежнасці замежнай палітыкі ад інтэнсіўнасці патокаў нэйтранаў і пратонаў.

Уключаем прагматызатар у сетку. Адчуваецце, як прагматызуецца ваша замежная палітыка ўрадыюсе двух мэтраў? Можна паставіць на максымум — дзесяць мэтраў. На жаль, гэта пакуль усё, аднак эксперыменты працягваюцца.

— Добра, а вось там што? Хакейныя наплечнікі?

— Гэта «палітычны гібкатар» — накладаецца вось так на плечы. Калі нехта спрабуе паляпаць вас па плячы, б'е токам, ілюструючы слова Бацькі: «Мы нічога не рабілі дзеля паляпвання па плячы».

Пагадзіцеся, вельмі зручна.

Ідзём далей. Ага!

«Антынацкоўшчык» Гэта спэцыяльна для сустрэчаў з грамадзянамі СНД, каб, гаворачы Яго словамі, ня даць «нацкаваць друг на друга».

Рэч накшталт намордніка.

Глядзіце, я надзеў яго, і цяпер, нават калі вы будзеце прадаваць мне газ па 200 баксаў, мяне на вас не нацкаваць. Ну што, выпісваць?

— Не, дзякую.

— Ну, тады выключна для вас «геапалітычны зацікаўлівач»: шляхам шматлікіх

эксперыменту даказана, што, калі ў такім скафандре і такіх ластах прыйсьці на дыпліматычны раўт, вамі зацікавяцца ўсе прысутнія. Гэта ня ўсё: калі вы набываеце геапалітычны зацікаўлівач, то кампанія-вытворца дае вам у падарунак прыладу — «антыдвустандартны адэкватар». Вось бачыце гэту пімпачку? Яна называецца «наша пазыцыя па пытаннях двухбаковага супрацоўніцтва у гандлёвай і транзытна-транспартнай сферах». Калі круціць вось гэту ручку, яна адэкватна падкарэктуюцца. Пагадзіцеся, супэр.

Пачакайце, куды вы?.. Я ж яшчэ не паказаў вам «фарміравальнік пазытыўнага іміджу», пабудаваны паводле прынцыпу кававаркі! Дзівак!.. Што сказаць — застаўся ў мінульым стагодзьдзі.

Аўтастопам да Швайцарыі

Швайцарцы ня дбаюць ні пра візиту, ні пра касмэтыку. Затое яны, як дзецы, радуюца кожнай магчымасці даведацца пра новае ці зрабіць добро. А яшчэ яны дбаюць пра наяўнасць лайкі ў кожным месцы, зь якога адкрываецца прыгожы краявід. Праз Познань, Аахен, Парыж і Бургундыю Юліян Гайдук і Ціна Палынская даехалі самаспынам да Швайцарыі.

У маладосьці падарожнічаюць дзеля таго, каб вучыцца, у старасці — каб адпачываць. Прынамсі, на тоўстыя старых у шортах пасярод развесаных у Люёры палотнаў Леанарда съведчыць пра тое. Ды, на самрэч, кожнай зьяве — сваё прызначэнне. Выпраўляючыся самаспынам ў Швайцарыю да сяброўкі Элы Скаруліс, удавы відомага беларускага правааборонцы Арсения Скаруліса, мы ведалі, што ў падарожжа няма іншай мэты, як дарога.

Хутар у крэдыт

Правёўшы першую «замежную» ноч на спальніку пад зоркамі ў крывавай бойцы зь цярэспальскімі камарамі, у сутоні наступнага дня нечакана трапляем у госьці да новых сяброў. Шыман і Мадзя праскочылі нас на вялікай хуткасці, вярнуліся, і, пакуль мы ўладкоўваліся, яны ўтаймоўвалі свайго вялікага сабаку, тлумачачы, што самі абышлі Эўропу спынам...

Гаспадары жывуць на тым, што ў нас прынята лічыцца хутарам. Купка вя-

лікіх бела-шкляных катэджаў даўно спачывае — апрач пані, якая штовечар дасягае малако. Ма-

Заходнія кіроўцы ня спыняцца, калі не прачытаюць твой пункт прызначэння на самаробнай шыльдачцы.

дзя цяжарная, трэйні таму яны з Шыманам пашлюбоваліся, а праз трэйні месяцы яна народзіць сына. Шымана побач на будзе — ён зъедзе на заробкі ў Англію.

Двухпавярховы дом са шклянай гасцёўнай ды вялікай тэррасай, джып-пазадарожнік — усё гэта атрымана ў крэдыт. Выплаты расцягнуцца на шмат гадоў, але працеваць у Ангельшчыне Шыману прыйдзеца не па сваёй гуманітарнай спэцыяльнасці.

У Шымана з Мадзяй эўрапейская звычка прымаць гасцей — забясьпечыўшы вячэрай ды ложкам, яны

сыходзяць наверх, пакла-паціўшыся ў дакладніць, дзе можна паліць. Ранкам мы атрымліваем трускаўкі ў дарогу й фатадымак з адресам.

Пяць эўра на каву

Паклаўшыся спаць ля трасы за Познанню, разумееш, што такое мяжа. Бясконцы паток велікагрузаў з ровам плавіе на заход. Адчуванье, што ідзе вайна.

Нямеччына. У краявідзе не засталося нічога польскага — чырвоная цэгla маежных пуняў зъмяніла польскую кветкавую легкадумнасць, а штپілі кірхай заместа звыклых касцельных контураў змушаюць міжволі падціснуць вусны, настроіваючы на культ стрыманых эмоцый. Угаварыць якога кіроўцу перавезыць праз мяжу ня надта проста — ніхто ня пэўны, што мы з гастарбайтэраў, у якіх усё ў парадку з дакументамі. Урэшце нейкі пан зацікаўліваецца — хто ж мы за людцы такія? Глядзіць у мапу ды радуецца, што праўязе нас аж 600 км. Амаль праз усю Нямеччыну.

Развітаныне з панам нечакана развязвае языкі. Мы ўжо ведаем, што замежныя стоп — не «савецкі», і справа ня толькі ў тым, што па аўтобане хадзіць нельга. Руйнаваныне стэрэатыпу пра абыякаўвасць і самазамкнёнасць заходніх людзей адбываецца адначасова з разуменнем прыроды іхняе гасціннасці: яны сапраўды ня спыняцца, калі не прачытаюць твой пункт прызначэння на самаробнай шыльдачцы — альбо не пачуваюць ад цібе, чаго ты ад іх хочаш. А пачуўшы, зробяць максымум магчымага. Нават падораць 5 эўра на каву. Мы зъдзюляліся жаданню даць гроши валацугам з Вайс-Русіянд і нязменнай таксе ў 5 эўра — кошту двух кубкаў напою на паркінг. Гэта ўсё ад жадання выказаць захапленыне людзьмі, якія паперліся глядзець Парыж з аддаленай у прасторы і часе «краіны Люкашэнка».

**Уменьне
падтрымліваць размовы**

Суботнім вечарам па-

Развалы букіністаў уздоўж Сэны (Парыж).

межным з Бэльгіяй Аахенам пазначаеща ўяўленьне пра рознакаліровасць съвету. Дзіўнаваты араб на адкрытым «кадылаку» спачатку адмаўляеца нас падвозіць, але, паназіраўшы за намі гадзіны з паўтары («дальнабой» змогуць прадоўжыць шлях толькі ў панядзелак), сам жа падзывае. Мы зрываемся ў ноч, і ўсіх накрывае расчараваньне.

Эўрапейцы дбаюць пра наяўнасць лаўкі ў кожным месцы, зъ якога адкрываеца прыгожы краявід.

не — яму няма як размаўляць з намі пра чэмпінат, бо ўся наша пра яго абазначыла абмажкоўваеца падабранай на дарозе трохколернай нямецкай стужкай.

У дні футболу Эўропа дасволю эмоцыям. Практычна ўсе машыны ідуць пад сцягамі, шмат на якіх чатыры сцягі адразу з кожнага акна.

Араб давозіць нас да французскай мяжы. Паслья амаль адразу нас падхопіць-восьмеме валагавокі каліровы хлопчык, і праз дзве гадзіны мы апынёмся ля Аўстэрліцкага вакзалу, не разумеючы, дзе канчаецца наша стомленасць і дзе пачынаеца Парыж.

Тры катэгорыі кляшараў

Уначы парыскія вакзалы съпяць, таму і Аўстэрліцкі, і Ліёнскі адразу хаваюць насы мары пра кубачак кавы. Жыцьцё прадумана, уначы Парыж не турбууюць цягнікі. На вуліцы людзей съвет — трэцяя гадзіны ночы, а іх ня меней, чым удзень, і ўсе яны відавочна ведаюць, куды кіруюцца. Шпацыруючы мосцікамі цераз Сэну, адразу натыкаемся на намёты кляшараў.

На мосце цераз Сэну.

Тыя съпяць, толькі капельюшы для грошай стаяць ля намётаў. Салдат съпіць — служба ідзе.

На Ліёнскім вакзале знаходзім кляшараў, якія абыходзяцца без намётаў: яны съпяць ці проста адпачываяць на ўмантаваных у асфальт рашотках, з-пад якіх падымаетца цяпло.

Першымі ў Парыжу працьнаюцца булачнікі. Зазіраем у вокны, што запальваюцца першымі. Зь іх — хвалі дзіўных пахаў, заклапочаныя людзі мітусіянца ля печак, першыя круасаны раскладаюцца на вітрынах, што пакрысе вызваляюцца ад начных чахлоў. Праз гадзіну пачнуць сваю справу гандляры мясам, потым пакоцяцца да столікаў двухколкі з гароднінай. Неба паружавее, калі ў кандытарскай, гаспадыня якой яшчэ распраўляе абрусы, мы ўпадабаем дзіўсныя прожкныя.

Брудны чароўны горад

Пакеты са съмечцем гадзінамі стаяць, съмердзючы ва ўсе бакі. Самыя гожыя дзяўчата — чарнаскурый, яны дагледжаныя на тле «запрацаваных» белых цётак ва ўніформе з шортаў ды простых саколак. Будучыня належыць каляровым!

У Парыжу цяжэй за ўсё пераадолець «турысцкія спакусы» ў выглядзе даўно знаёмага съпісу рэчаў на-

блокаючы недзе па правым беразе, — так шчасціць толькі сапраўды ненармальным валацугам.

Бургундзкая гасціннасць

У Шаблі трапляць мы не меркавалі. Што тая сталіца вінаробства, калі трэба пасыпець у час дабегчы пехам да Швайцарыі. Аднак, паміраючы ад смагі на выпаленым аўтабане, мы пазумеліся зь немаладой мадам. Тая кіравалася ў Жэнэву, але праз гасціннине-начаваньне ў брата недзе ў глушы Бургунды. Глуш звалася Шаблі.

І зноў уразліі альгарытмам заходній гасцінніцы. Спачатку мы дамовіліся, што будзем спаць на сваім спальніку там, дзе мадам пакажа пальцам, пасыль, у Шаблі, набыўшы нам ежы на заўтрашні шлях (мы запозна даведаліся, што ў краіне эўра немагчыма памяняць доляры), мадам паведаміла, што пакажа нас брату. Патрык і ягоная жонка Матильда пачалі з соку ды прапановы

Працяг на старонцы 20.

У французскай правінцыі на рэдкасць сустрэць хату з XV ст.

Аўтастопам да Швайцарыі

Працяг са старонкі 19.

паставіць намёт у іх на лужку, увечары ж, наблукавшыся вінаграднікамі, мы ўбачылі прыгатаваны для нас пакой ды атрымалі стос ручнікоў па дарозе ў лазенку. Затое... леглі спаць галоднымі. Дарма, памыўшыся, чакалі мы, што Патрык і Матыльда адваруцца ад мундышлю ды прыгадаюць пра галодных людзей, дарма ляскалі зубамі, ужывляючы, колькі смачнага засталося ў нас ў багажніку аўто. Зранку мы атрымалі затое свойскі францускі съяданак ды каву з гарачым малаком.

І яшчэ адна тамтэйшая рыса. Частуючы, мадам крытычна агледзела нашы набыткі, зьдзівілася зь іх съціласці, нават адабрала ў нас малако ды памяняла пляшкі на дараежшыя, тыцаючы ў этикетку, дзе нешта пазначалася пра ліпіды. А пасля асона разьлічылася за нашы прадукты ды ўрачыста ўручыла нам раахунак. Эла Скаруліс, да якой мы скіроўваліся, пазней давяла нам, што менавіта праз раахунак на нас выдаткованага мадам адно імагла падкрэсліць кошт свайго добра га дас таўлення. Каб пераканаліся, якіх менавіта грошай ёй не шкада для такіх мілых людзей. І свой мэйл яна дала, съцвярджае Эла, таксама не дзеля развітальнага рытуалу — яна сапраўды будзе чакаць ад нас лістоў на дрэннай ангельскай са справаздачай аб падарожжы ды пра жыцьцё ў Беларусі. Бо заходнія людзі — адкрытыя, як дзецы, і, як дзецы, да сівых валасоў не губляюць цікаўнасці да съвету.

Дворык мастака пад Тунам.

Краіна на далоні

Эла кажа, што ўсе эўрапейскія гарады, нават і Менск, падобныя ў галоўным — яны створаныя для працы. Швайцарыя — выключчэнне. Ускочкі ўшы праз тунэлі ў горныя развали, мы, пакуль мадам прытарможвае на небяспечных паваротах на сэрпанціне, аглядаем зверху жывую мапу: вось Жэнэва, а вуночок Лязана. Маленькая краіна, праўда, не спрашчае перасоўваньня самаспынам, бо сетка аўтабанаў пачынаецца адразу за горадам, а паркінгай тут ужо німа — навошта яны, калі найвялікшная адлегласць паміж гарадамі — 30 км? Дый вялікіх заправак німа, адно маленечкія, побач з прыватным домам, з адным «агрэгатам».

Швайцарцы рана сканчуюць працоўны дзень: крамы працуяць да сёмай. Выключчэнне — пятніца, калі на ўік-энд усе старанна застарваюцца да дзявятай, бо ў выхадныя ў прадаўцу

адпачынак, як і ва ўсіх людзей. А звыклыя нам установы накшталт «чэйндж» увогуле працуяць толькі зранку.

Эла жыве ў маленькой вёсцы зь вялікім супэрмаркетам. Ёсьць і іншыя крамы, розныя там сэкцыі фірмаў-гігантаў, але туды нам нецікава. Супэрмаркет у вёсцы, думаецца, змяняе настрой вясковага жыцьця: навошта імкнуща кудысьці, калі ў сваёй краме можна набыць усё, што лучыць цябе са съветам? А вось паштоўкі з краівідамі Ватэнвілю прадаюцца адно ў гемайдзе — «сельсавец».

Краіну сырү ўражвае тым, як апранаюцца людзі. На жыхарах самай багатай краіны съвету дамінуюць... тыя самыя шорты ды бясформенные майкі. Вопратка тут сапраўды значыць мала!

Ніякай касмэтыкі

Нашых людзей дзесяцігоддзямі вучылі таму, што духоўнае павінна ў чалаве-

ку пераважаць над «мяшчанскаім». Выглядаць абыяк ды ганарыща сваім унутраным съветам мы так і не навучыліся, а заходнія людзі прыйшлі да гэтага самі — праз дабрабыт.

Эла кажа: навошта купляць модную вопратку заместа старой зручнай, калі ты ведаеш, што можаць гэта зрабіць? З парогу яна ўражвае нас непадробным зьдзіўленнем, калі мы просьмім прас, — як, навошта, тут ніхто не прасуе адзення,

вандроўка

дый нашы «найлепшыя» саколкі падаюцца ёй вычварнымі: навошта такія прыгожыя апранаць, у іх жа съпякотна. Касметыкай тут таксама ніхто не карыстаецца.

На жыхарах самых багатых краінаў съвету дамінуюць простыя самыя шорты ды белыя майкі. За вонраткай тут ня гоняцца.

Фрызура — адзінае бездакорнае ва ўсіх кабетаў. Чым тады, міжволі зьдзіўлемся, дзяўчата тут спыняюць позіркі хлапцоў, калі яны цалкам адмовіліся ад таго, каб дбаць пра выгляд?

Выходзіць, што выключна на сабой, тым самым унутраным съвестам, што б'ешца ва ўсымешцы ды бліску вачэй.

А яшчэ эўрапейцы дбаюць пра наяўнасць лаўкі ў кожным месцы, зь якога адкрываецца прыгожы краявід.

Съвetchka на бальконе

Гномікі, званочкі, кветкі ля сядзібай — таксама процілегласць нашай звычыї нагрувашчваць на падаконні хатнія расыліны. Нікому ня прыйдзе ў галаву ўлетку тримаць іх у хаце — усё вонкі, каб упрыгожвалі съвет.

«Індывідуальных» дамоў мала: зямля дарагая, таму кожная сядзіба — «шматкватэрная», на тры-чатыры сям'і. Гмах, у якім жывуць эмігранты, — адзіны бяз гномаў ды бяз кветак. Эла яшчэ не пасыпела пражыць тут столькі, каб адчуць сябе швайцаркай, дый клопат пра малых адбірае час, а суседзі з Шры-Ланкі — людзі іншай культуры.

З Элаю дзівье ночы запар — «дзяўчонкі» са съвetchkou

на гаўбцы. Мэлёдышы званочкай спаўзае з Альпаў з усіх бакоў, — ад пачатку мы не зразумелі, што за архітэктурны щуд так чароўная няспынна звоніць. А гэта каровы на выпасах. Статкі мігруюць па гарах суткамі, у кожнай каровы на шыі — званочак. Жыцьцё каровы скончыцца, і сейным званочкам гаспадар упрыгожыць гаўбец ці кухню... або неўлічкі бар, калі ён ягоны ўладар. Званочкі не змаўкаюць ні на хвіліну, мы перастаём іх чуць адваротнымі шляхам, падабраўшыся бліжэй да Базэлю, падзеленага паміж трывма краінамі. Жыцьцё пад званочкі асабліва ўражвае ўночным халадку, калі вяршыні горы зінтоўваюцца цёмнымі аблокамі...

А чацвёртай ночы разыходзімся. Дзівімся: Элка, ты кажаш, што няшмат размаўляеш з тутэйшымі, бо яшчэ не навучылася супольнаму зь імі маўленню. Але паміжсобку яны пра нешта размаўляюць гадзінамі: глядзі, вакол, на суседніх тэррасах, вунь там і вунь там, таксама чырвоная, жоўтая съвetchka ня гаснуць да ранку. Там жа пра нешта таксама цячэ гутарка! Элка съмлеч-

У Швайцарыі растуць беларускамоўныя Агата і Альгерд.

ца — што вы, там нікога няма. Там даўна паклаліся спаць, у Гельвэцыі рана кладуцца. Съвetchku прости пакінулі на стале на тэрасе, каб было прыгожа. Навошта? Гаспадары ж съпяць, і ніхто ня пройдзе па вуліцы цягам ночы. Усё адно. Яны ведаюць, што гэта прыгожа, і пакідаюць съвetchku. Няхай съвеціць зоркам.

Ідзём у горы. Элка распавядае, што Арсеній купляў ёй файнае віно ў пляшы з крытым рыльцем... Арсеній загінуў, упаўшы з гары, на якой захацей паставіць белчырвона-белы съцяг на Дзень Волі.

Наша музыка

Паслья нямецкага воцату ды швайцарскага малака ва ўсім хочаща дахаты. Дахаты — гэта ў Польшчу. Хочаща гаварыць прости, не шукаючы пакутліва патрэбныя словаў чужых моваў. Хаця ўжо прызыгчайліся казаць «грусэр» ўсім, каго сустракаем на вуліцы. У Ватэнвілі, як і ў беларускай вёсцы, усе вітаюцца з усімі. Толькі тут вітацца трэба хутчэй, бо ўсё, каго сустракаем, — на роварах. Сум па Польшчу ператвараеца ў звычайны голад, бо Нямеччыну пераадольваем не харчуючыся: шкада рэшты грошай на «воцат», калі наперадзе — польскія кілбаскі.

Пра Радзіму ня думаеща — яна нечакана накрывае нас сама, калі, ад'ехаўшыся трохі ад нямецкага памежжа, спыняем «ў бок Познані», і ён вязе нас да Цярэспалю, да мяжы. Ён гойдае галавой, слухаючы пра падарожжа, кака: мабыць, даўно ня чулі нашай музыкі — і ставіць «Уладзімерскі цэнтрал». Кілбасак болей ня хочацца. Каб назойлівы голас Круга не змушаў ванітаваць, да водзіцца напружана прыгадваць *iшиае*. Напрыклад, Адамовічава «Ты ведаеш, а съвет яшчэ пякнейшы...».

Фота аўтара

Не такі Крым страшны, як яго малююць

АРЦЕМ ЛЯВА

Газета «Беларусь сегодня» 21 ліпеня на першую паласу вынесла матэрыял пра адпачынак у Крыме. Аўтарка мацэрыялу Алена Нікольская цягам усяго артыкулу апэлюе да Інтэрнэту, неназваных расейскіх газетаў і свайго знаёмага, пішучы пра страшнную дарагоўню крымскага адпачынку. Не па кішэні, маўляў, прастаму беларусу, «звыкламу да съціплых выдаткаў на адпачынак», жытло ад 30 да 300 тыс. рублёў, просьцен'кія абеды па 16 тыс., экспкурсіі ад 24 да 100 тысячай. У выніку аўтарка патрыятычна рэзюмуе: «Лепш за ўсё — на Браслаўскія азёры. Таньней і прыемней!»

Гэтая публікацыя зачатала нашага чытача Паўла Абрамовіча, які толькі што вярнуўся з Таўрыі.

«Цэны, якія раступць не па днях, а па гадзінах, — гэта мана. Беларусы, як і ўсе ёўрапейцы, даўно навучыліся праціліваць ўсё наперад, і ніхто не паедзе сёняня за сьвет, як ведаючы сітуацыі і ўмоваў ад-

пачынку», — зазначае Павал. Абрамовічы здымаў кватэру з усімі выгодамі за 15 хвілінаў хады ад мора. Каштавала гэта 15 даляраў з чалавека за суткі. «Варты растлумачыць, што кошты на жытло тут узрастаюць у сезон — жнівень—верасень, але гэта не характэрна для ўсяго летняга пэрыяду. Таму той, хто захоча таньней, можаabraць для адпачынку пачатак лета, калі жытло ўдвяя таньнейшае».

Ня мела нараканьняў сям'я сп. Абрамовіча і да харчавання: «Прадукты ў крамах калі не таньнейшыя, то й не даражайшыя за нашы. Вельмі прыстойны асартымент малочных прадуктаў, кілбасаў. Увогуле тут асартымент прадуктаў шырэйшы, чым беларускі, і фасаванне разнастайнае». Харчаваліся Абрамовічы ў гарадзкой кавярні, у столовыцы санаторыю «Крым», і паўсяюль іх прыемна ўражвалі як памеры порціяў (як зъесці!), іх добры смак, так і цэны — зусім не жахлівыя, як

палохаюць свае ды расейскія мэды. Добры абед на чатырох чалавек абыходзіўся ім у пераліку ў 12—16 тыс. рублЁў. Да слова, гарбату тут працінаюць «вялікую» і «малую» — 0,5 і 0,2 л адпаведна. Пляшкі белага нефільтраванага піва таксама цешыць не-параўнальнym з беларускім коштам — калі тысячи рублЁў.

Не падаўся занадта дарагім і актыўны адпачынак — гадзіна ў дэльфінары на тэрыторыі санаторыю «Крым» для дарослых каштует 9 тыс., для дзяцей да 7 гадоў бясплатна. Экскурсія па партэцкай бухце каштавала даросламу крыху больш за 11 тыс., для дзяцей да 7 гадоў ізноў жа бясплатна. Той жа пляжны парасон можна нядорага набыць на месцы — гэта будзе выгадней, чым штодня браць на пракат.

«Турагенцы ды Інтэрнэт даюць вычарпальную інфармацію пра месцы адпачынку, і кожны мае магчымасць сплянаваць свой адпачынак

Нішто не заменіць сонца і марской вады.

згодна з уласнымі патрабаваннямі і фінансавымі магчымасцямі. Мы адпачылі акурат на тулю суму на якую і разылічвалі, у гэтым абышлося безь сюрпризаў» — падкрэслівае П.Абрамовіч.

Артыкул, зазначае Павал, патыхае выразнай дзяржзомавай на стварэнне інгатыўнага вобразу Украіны. «Але, пры ўсіх патрыятычных пачуцціях, беларускія азёры не заменяць тым беларусам, што едуть Крым, марскога клімату і гораў, — цвердзіц ён і дадае: — Мы і абрали Крым, пасёлак Паргойт, з тым, каб прагрэць дзяцей. Чаго ня зробіш тут».

Ад сябе дадамо інфармацію, атрыманую ад турагенці «Цэнтар-курорт». Кошт пражывання на базах адпачынку «Слабодка» і «Золава» на Браслаўскіх азёрах складае ад 14 690 да 32 600 руб. з чалавека за суткі.

Сямён Печанко

Беларускія праекты Рады Эўропы

Распрацоўваецца проект стварэння ў Літве камунікацыйнай плятформы для Беларусі.

Рада Эўропы — гэта міжнародная палітычна арганізацыя, заснаваная ў 1949 годзе, якая складаецца з прадстаўнікоў 46 эўрапейскіх краін. Гэта больш шырокая аўтэнтычнае, чым Эўразія. Усе сябры Эўразія ўваходзяць і ў Раду Эўропы. Але ў склад РЭ ўваходзяць і такія краіны, як Расея, Украіна, Малдова, Грузія, Арменія, Азэрбайджан, якія не ўваходзяць ў Эўрапейскія Звязы. Увогуле ж, з эўрапейскіх краін адна толькі Беларусь у РЭ не ўваходзіць — за пашучынны дэмакратіі і правоў чалавека яе пазбавілі нават статусу спэцыяльна запрошанае краіны.

Мэты

У якасці асноўных мэтаў страйшай міждзяржаўнай арганізацыі можна вылучыць трох наступных: гэта абарона правоў чалавека, распаўсюд агульных эўрапейскіх дэмакратычных стандартоў і ўсталяванне прынцыпу верхавенства закону на тэрыторыях краін — удзельніц Рады Эўропы. Рада Эўропы таксама спрыяе выпрацоўцы краінамі — удзельніцамі агульнага заканадаўства ў сфэры права, сацыяльнай і юрыдычнай практикі, развязвіць эўрапейскай самабытнасці, заснаванай на супольных каштоўнасцях і разнастайнасці культур эўрапейскіх народаў.

Кірунак

На практицы выходзіць, што асноўным кірункам дзеянасці РЭ ёсьць распаўсюд і пашырэнне дэмакратычных каштоўнасцяў Старога Свету на посткамуністычныя краіны, дапамога такім краінам у палітычным, заканадаўчым рэформаванні. Складаецца, на першы погляд, уражаньне, што хтосьці папраўляе съевечкі ў чужой бажніцы. Насамрэч гэта не так. Рада можа сачыць за працэсамі дэмакратызацыі, выкананнем правоў чалавека, упільваць толькі на тэя краіны, якія пажадалі далучыцца да РЭ і ўзялі пры ўступленні ў арганізацыю на

сябе пэўныя абавязкі.

Дзеля справядлівасці варта адзначыць, што Рада Эўропы не абмяжоўвае сябе барацьбой за дэмакратию ў Эўропе. Гэтак, эўрапейцы актыўна выступаюць супраць парушэння прав людзей у ЗША — у пытаннях пакарання смерцю, утрымання палонных у Гуантанама або транспартавання асобаў, падазраваных у тэрарызме.

Структура

РЭ размешчана ў Страсбургу.

Парлямэнцкая Асамблея Рады Эўропы, якая склікаецца на тыдзень кожныя трох месяцы, складаецца з 630 прадстаўнікоў нацыянальных парламентаў 46 краін і дэзвюю краін — кандыдатак на далуччанне да Рады Эўропы. Да 1997 году парламент Беларусі меў статус спэцыяльна запрошанага ў ПАРЭ.

Старшыня ПАРЭ — Рэн ван дэр Ліндэн. Генэральным сакратаром арганізацыі ёсьць Тэры Дэвіс. Сакратарыят складаецца са спэцыялізаваных дырэктаратаў (на палітыцы, праве, правах чалавека, сацыяльнай еднасці, адукцыі і культуры ды інш.) і аддзелаў. Дэзвюхпалаты Кангрэс мясоўых і рэгіянальных уладаў РЭ складаецца з прадстаўнікоў нацыянальных мясоўых уладаў. Чацвертай істотнай інстытуцыйнай структуре Рады ёсьць Эўрапейскі суд па правах чалавека.

Камісарам РЭ па правах чалавека, які сочыць за выкананьнем правоў у краінах — удзельніцах, ёсьць Томас Хамэрберг. Акрамя камісарыяту, існуе іншыя міжнародныя маніторынг выкананьня краінамі РЭ ўзятых забавязанняў. Структура Рады Эўропы фінансуеца на кошт уніескай краінай — сяброў. Бюджэт арганізацыі ў 2006 годзе складае крэды болей за 190 мільёнаў эўра.

Калі некалькі краінай падпісваюць пагадненне (канвенцыю альбо хартыю) або супрацы ў пэўнай сферы дзеянасці, ствараецца камісія ці камітэт з прадстаўнікоў ад розных краін. Пагадненне можа быць частковое (калі яго падпісалі на ўсе краіны РЭ), абавязковое для ўсіх краінай Рады Эўропы (напрыклад, Эўрапейская канвенцыя па правах чалавека), пашыранае (калі да яго далуча-

юца краіны па-за РЭ).

Так, Беларусь да гэтай пары ёсьць падпісанам Культурнай канвенцыі Рады Эўропы, што дазваляе нашай краіне быць пай-навартасным удзельнікам кампаніі «Усе розныя — усе роўныя», якую распачаў дырэктратар па адукацыі, культуры, пытаннях моладзі і спорту на сесіі ПАРЭ ў канцы чэрвеня. Наша краіна таксама асацыянавана сябрам Вэнэцыянскай камісіі, якая спэцыялізуецца на юрыйдичных пытаннях у сферы канстытуцыйнага ды выбарчага заканадаўства. Праўда, у 1997 годзе сябровства Беларусі заблякавана, і ўсе контакты у гэтай сферы спыненыя.

Беларусь у Эўропе

У РЭ дастаткова праціўнікаў ізоляцыі Беларусі. За аднаўленне афіцыйных контактаў на сёлетній сесіі ПАРЭ горача выступала расейская дэлегацыя. Старшыня Парлямэнцкай асамблеі, які ўжо меў размову са сылікеры палаты прадстаўнікоў Канаплёвым, выказаўся пра магчымасць візыту ў нашу краіну ў верасні, калі будзе афіцыйнае запрашэнне. Такі наперстаршыні вітаў у сваёй прэс-сэансі канфэрэнцыі сылікера верхняй палаты расейскага парламента Сяргей Міронав. Эўропа чакае Беларусь. Яна шукае шляхі, а значыць — рычагі ўплыву, з дапамогай якіх можна было б палепшыць сытуацыю ў Беларусі, але ўсё ж, паводле словаў Тэры Дэвіса, не звіраеца мяніць сваёй ацэнкі беларускіх выбараў і стаўлення да ціперашніга беларускага кіраўніцтва.

Структуры Рады Эўропы ўвесе час падтрымліваюць контакты з

прадстаўнікамі недзяржаўных арганізацый Беларусі. Так, Конфэрэнцыя міжнародных няўрадавых арганізацый Рады Эўропы ладзіць паседжанні з удзелам беларускіх НДА, распрацоўвае проект па стварэнні ў Літве камунікацыйнай плятформы для Беларусі. Дырэктратар па адукацыі запрашае беларускую моладзь удзельнічаць у кампаніі «Усе розныя — усе роўныя». Дырэктратар па палітычных пытаннях ладзіць у ліпені ў Страсбургу Ўніверсітэт дэмократіі, куды запрошаны 9 прадстаўнікоў грамадзянскай супольнасці Беларусі. Вэнэцыянская камісія спрабуе супрацоўнічаць з беларускім канстытуцыйным судом праз Конфэрэнцыю эўрапейскіх канстытуцыйных судоў.

Арцём Ляві

За больш дэталёвай інфармацыі пра жыцьцё Эўропы звязрайтесь да ўзбечка <http://www.belarus-europe.info/> і www.belarus-europe.info.

Тэлепраграма «Акно ў Эўропу» транслюеца на канале RTV і праз кабельнае тэлебачанне штонядзялі а 17-й і з паўторам у панядзелак (а 5.00), аўтрак (12.00), чацвер (5.00) і суботу (2.00).

Штотыднёвая радыёпраграма «Акно ў Эўропу» транслюеца па Эўрапейскім радыё для Беларусі на частотах АМ і FM, праз спадарожнік і ў Сециве а 8-й рэаніцы (AM: AM: 612 kHz, спадарожнік: 11013 Mhz, Сецива: <http://www.belradio.fm/>, www.belradio.fm/, FM: 103.4 а 5.40).

Гэтыя праграмы фінансуюцца Эўрапакамісіяй.

Музычны крытык Вітаўт Мартыненка сабраў увесе беларускі рок пад адной вокладкай.

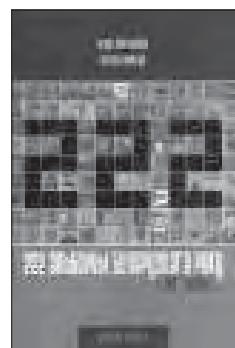
Што чуецца, пра тое і пішацца

Кніга складаецца з рэцэнзій двух музычных журналістаў, надрукаваных за апошнія дваццать гадоў у айчыннай прэсе.

Сыцплай старонкі зъмесціту пры канцы яўна не хапае для таго, каб зарыентавацца ў чатырох сотнях старонак. Няма паказыніка па прозывішчах і назвах — няясна, дзе шукаць таго ці іншага выканануцу. Зрэшты, і самі аўтары пазыцыянуюць выданыне як «кнігу-эксперымент».

Аўтары ўзялі толькі друкарнія раней матэрыялы і нічога адмыслова для кнігі не дапісвалі. Таму адчуваецца часавая прарэха ў надтагікавы пэрыяд — 1994—1997 гады (Вітаўт і Анатоль тады адышлі ад музычнай журналістыкі). Адпаведна, колькі альбомаў альбомаў «Крамы», «Новага неба» ды іншых папросту выпалі з

кнігі. Рэцэнзій на альбомы «Rouble Zone», Шадзька, «Ліпіса Трубяцкога», «Drum Ecstasy» і да т.п. у кнізе таксама не сустрэнеш. Для аўтараў галоўныя крытэріі выбару — беларуская мова. Хоць незразумела, за што пацярпелі бубначы-інструмэнталісты. Вітаўт у прыватнай размове растлумачыў, што ў іх ніводнага слова па-беларуску на вокладцы дыску не напісана. Чаму тады адрэценізаваны такі самы ў аздаблены альбом гурту «Князь Мышкін»? Няясна. А што рабішь зь «Ліпісамі», якія ўзялі ды засыпівалі на «Залатых яйках» пару песень па-беларуску (як і прысутны тут «Нэйра дзюбель» прыкладна ў гэты ж час)? Няясна, чаму ў адзін з разъдзелаў трапілі рэцэнзіі на ўкраінскія гурты «Воплі Відаплясава», «Тартак», а шмат у чым паказальныя ўкраінцы «Плач Ерамі»

**Мартыненка В.,
Мяльгуй А.
222 альбомы
беларускага року
і ня толькі... —**
Менск. Медысонт,
2006. — 448 стр.з іл.

ці «Акіян Эльзы» ня згадваюцца. Дый і наагул няясна, навошта ў кнігу, прысьвечаную беларускаму року, уклочаць рэцэнзіі на тры ўкраінскія, тры нямецкія і адзін

чэскі дыск. Становіща зразумела зноў жа пры размове з аўтарам: гэта кніга рэфлексіі на тыя дыскі/касэты/кружэлкі/бабіны, якія праслушалі аўтары. Добра, а чаму няма матэрыялаў пра «бітлоў» з «ролінгамі»?..

Аднак усе гэтыя заўвагі, па сутнасці, нічога ня вартаюць, бо выхад «222 альбомаў» — зъява выключная. Айчыннай культур-журналістыцы не ставала вось таго грунтоўнага тома, які ня згубіцца на палічцы побач з іншымі тайшчэзнымі выданыямі. Магчыма, што гэтае выданыне прастымулюе попыт на беларускія дыскі (хачы можа быць і наадварот), а кагосыці зарыентуе ў нашай музыцы. Зрэшты, лепшага за гэтую кнігу на акрэсленую тэму нічога больш няма.

Сяргей Будкін

Пчолы бароняць вульляў сваіх

Наталка Бабіна піша пра кнігу лідэра ўкраінскага руху Берасьцейшчыны.

Маральны закон закладзены ў чалавеку ад нараджэння — і гэта (нароўні з зорным небам над галавой) больш за ўсё дзвіла Канта. Праўда, ёсьць людзі, пазбаўленыя памянутага маральнага закону, і мы ўсе іх ведаем — але цяпер размова не пра іх.

Мікола Казлоўскі — нязменны галаўа Украінскага грамадзкага-культурнага аб'яднання Берасьцейшчыны — выдаў кніжку пра тое, як арганізоўвалася і працавала, паکуль улады яе не закрылі, гэтая арганізацыя.

І амаль адразу Інтэрнэт, які ведае ўсё, прынёс паведамленне, што гэтыя самыя цудоўныя ўлады распарадзіліся вярнуць кнігу аўтару з усіх бібліятэк, куды ён яе разаслаў.

На форуме TUT.BY тэма «На якой

Мікола Козловскій.
Украінське відроджэння на Берестейщині у 80—90-х роках XX стагоддзя. — Славянск, 2006. — 44 с. Наклад 500 ас.

мове гавораць мясцовыя на Берасьцейшчыне», запачаткованая яшчэ ў 2003 годзе, была прагледжана больш за 6400 разоў, утрымлівае больш за 700 адказаў і пэрыядычна зноў і зноў выпільвае ў першую дзясятку — прычым нават у самыя трывожныя тыдні. Думаю, гэта якраз і сведчыць пра дзеяньне маральнага закону ўнутры нас. Бо голас крыві — гэта не пусты гук.

Кніга М.Казлоўскага, па сутнасці, — аповед аб tym, як душылі ягону арганізацыю ўлады, пачынаючы ад таго моманту, калі ў бурлівія дні перабудовы яна ўзыніла. Разглажілі пікеты міліцыі. Не перарэгіструвалі. Не давалі друкаўца газету. Затое аблівалі брудам у сваіх газетах. І галава КДБ Шыркоўскі папярэджваў (што праўда, пацюкоў не штукаў). А «украінцы» рабілі, што маглі.

Але ўлады ўладамі, зь імі, зрешты, ўсё зразумела. Горка тое, што і менскія дэмакраты ніколі ня тое што не падтрымалі берасьцейцаў-украінцаў, але заўсёды ставіліся да іх варожа. А каб менші выказваліся ў стылі: «У мяне цепча жыве ў Маларыце, там ніхто па-ўкраінску не гаворыць», не выступалі супраць украінскіх школ, украінскіх газет, украінскіх аб'яднанняў — то, можа, зараз ня мелі б мильёна зруспіфіканага насель-

ніцтва. Но патэнцыял быў немалы.

На стаўлю на мэце ў чарговы раз да-водзіць, што белае — гэта белае. Але калі ўжо беларускія дэмакраты будуць кіравацца пудоўным лёзунгам «Свабода. Праўда. Справядлівасць», то хай бы гэта датычыла і проблемаў украінскасыці Берасьцейшчыны... Калі яшчэ не запозна гаварыць пра гэтыя праблемы. Але калі ўжо, на дай Бог, запозна, то і пра беларускасыці гаворкі ня будзе. Тады сюды, на роўнае вытаптанае поле, можна будзе съемела перасяліць з Пецярбургу Скарыну. А памятаецце геніяльныя слова, якія ён напісаў яшчэ да пераезду ў Пецярбург? «Панежа ад прыражэння зверы хадзяшчы ў пустыні знаюць ямы свая, піццы ведаюць гнёзды свая, пчолы бароняць вульляў сваіх, також і людзі, і гдзе зрадзіліся і ў скормлены суць, к таму месццу вялікую ласку імаюць».

Бы тая скарынаўская пчала, сп.Казлоўскі бароніць вульль свае, і дай нам усім Бог — і маладым, і старым, і беларусам, і украінкам — ягонай вытрымкі і мужнасці ў справе абароны месцаў, дзе мы нарадзіліся і ў скормленыя.

Дарэчы, вельмі раю сп.Міколу размисыць свой твор у Інтэрнэце. Гэта дасыць матчымасць пазнаёміца з ім шырокаму колу зацікаўленых і звяздзе на нішто намаганын ідыётаў, якія забараняюць бібліятэкам прымаць кнігу. Хай тады падпіраюць кіем гару.

Краіна вынаходніцтваў

У гісторыі Польшчы шмат не вядомага для нас актуальнага. **Алег Дзярновіч** піша пра кнігу Мар'яна Семаковіча.

Сапраўдныя славяне

Год таму, якраз на Купальле, мне давялося быць у Кракаве. Прэзыдэнт Кракава (мэр гораду), стоячы перад сваімі суграмадзянамі на ярка асветленым начным беразе Віслы, натхнёна заявіў: «Хто хоча адчуць сапраўднае славянства, няхай

прыйджае да нас, на нашыя святы!» Гэта фраза сталася для мяне зусім нечаканай ды прымусіла задумашца. Столікі разоў з вуснаў штатных пропагандыстаў у Менску і Маскве прыходзіліся чуць пра спрадвечную славянскасыць, менавіта тут агучвалася столькі прэтэнзіяў на

гістарычную славянскую спадчыну, што іншыя гульнцы на гэтым полі як бы не браліся да ўвагі. Між тым, калі прыгадаць звыклы ўніверсытэцкі курс, то сапраўды робіцца зразумелым, што калі хто і можа прэтэндаваць на ролю працягальніка славянскай традыцыі, то гэта менавіта палякі. Беларусам зь іхнімі балцкімі карэньнямі лепей увогуле памаўчаць. Расейцы з гледзішча антрапалёгіі і гісторыі імпэрыі — вельмі стракаты народ. Бальшыня ж сучасных археолягіяў і этнолягіяў прарадзімай славянай (г.зн. геаграфічным рэгіёнам, дзе тыя вылучыліся з агульнага інда-эўрапейскага насельніцтва) называюць Паўднёвую Польшчу — менавіта на берагах Віслы сформавалася гэтая своеасаблівая частка інда-эўрапейцаў. І менавіта палякі ў

сваёй мове захавалі тыя архаічныя праславянскія рысы, якія так дзівяць іхных усходне-эўрапейскіх суседзяў — усе гэтыя наставы о^н (а), э^н (ә). Старожытная кірылаўская азбука таксама мела для пазначэння гэтых гукаў асобныя літары — так званыя «юс вялікі» і «юс малы». Але сучасныя кірылаўскія народы не захавалі такіх адметнасцяў, таму і названыя літары мёртвыя. Канфесійны падзел у гэтай дыскусіі ня можа быць аргументам, бо гаворка вядзенца яшчэ пра тыя рысы і адметнасці, якія сформаваліся ў дахрысьціянскі пэрыяд.

Як выжываць пад акупацыяй

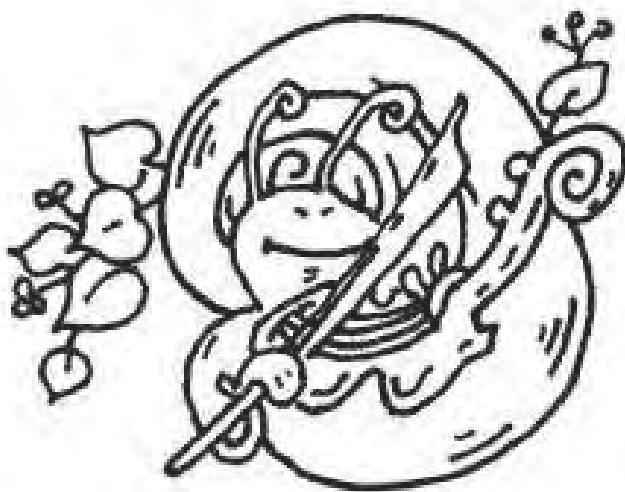
Гісторыі эўрапейскага сла-

Нарыс гісторыі Польскай Дзяржавы і Народу. X—XXI стст. / Рэд. і ўкл. тэксту Мар'ян Семаковіч; Пер. з польск. Ганна Цішук. МЗС Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь; Польскі інстытут у Менску. — Варшава: Demart Sp. z o. o., 2005. — 312 с., карты.

Працяг на старонцы 40.

АЛЕНА АНЦІПЕНКА

Музычныя загадкі

Прыйшоў пад ліпку сълімачок
І з торбы выцягнуў смычок.
А потым інструмент узяў
І на плячу яго паклаў.
Зайграў. І цэлы дзень пад ліпкой
Пяшчотна ўсім съпявала...

(скрыпка)

Вось кроцік крочыць цераз поле.
Нясе ён скрыпачку паболей.
Зусім ня так яе трymае —
Чамусьці седзячы іграе.
І ўсе зъдзіўляюцца пад ліпкой:
«Нібыта скрыпка, ды ня
скрыпка».
На чым, дазнацца б мы хацелі,
Ён грае? На...

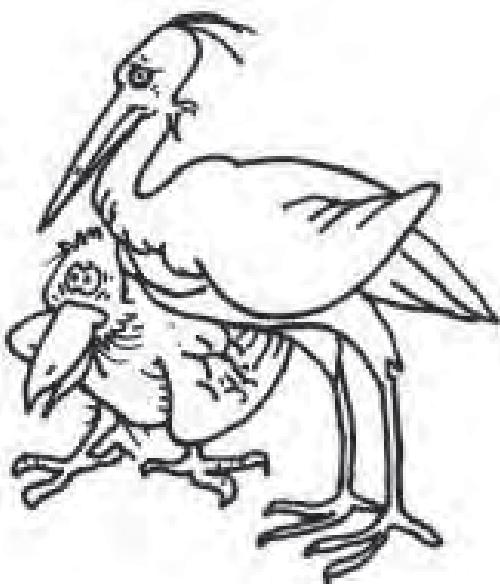
(Ілеінага)

А съледам цягнецца індык.
Ужо не смычок нясе, а смык.
Сяброў склікае на падмогу —
Паставіць скрыпку на падлогу:
І зноўку дзівяцца пад ліпкай:
«Нібыта скрыпка, ды ня скрыпка!»
А справа ўтым, што ў гэты раз
Гучаў пад ліпкай...

(*kahtpagac*)

Тут кузурка прыбягала
І па клявішах скакала —
І па белых, і па чорных
Разам з чапляй і варонай.

Па чарзе сыгралі гаму,
Вальс і полечку таксама.
Здагадацца не складана.
Гралі ўсе на....

(*adaptariha*)

бібліятэка

Краіна вынаходніцтваў

Працяг са старонкі 25.

вянскага народу якраз прысьвечана аглядная кніга «Нарыс гісторыі Польскай Дзяржавы і Народу». Менавіта таго народу, які сваю індэнтычнасць адстовіваў у супрацьстаянні зь нямецкім съветам. І гэта ня толькі падзея XIV—XV ці XX ст., але таксама эпізод з прымусовай германізацыяй і палітыкай «Культуркампфу», ў XIX ст. на тэрыторыях, якія па падзеях Рэчы Паспалітай адышлі да Пруссіі.

Таксама да недастаткова вядомага на ўсходзе Эўропы належыць сюжэт з мангольскім нападам XIII ст. — пасля спусташэння Русі нападнікі зьнішчылі таксама Кракаў і Ўроцлав. Але менавіта ў Польшчы, а зусім не на Русі, мангольскія войскі заўязлі і ўрэшце вымушаны былі спыніць свой пераможны ўзярэйскі паход.

Польская гісторыя мае ў здабытках некалькі вынаходніцтваў, якія вылучаюць іх сярод суседзяў ды ахопліваюць розныя стагодзьдзі. Вялікую дзяржаву польская эліта стварала ў меншай ступені шляхам ваенных завоёваў, але праз унійныя працэсы, уключаючы ў сваю палітычную і культурную арбіту разнастайныя балцкія, славянскія і нямецкамоўныя народы.

Вельмі пазытыўны для нас досьвед жыцця палякаў пад акупацыяй у другой палове XIX — пачатку XX ст. Пасля паразаў усіх паўстанняў у асяроддзі лібральнага мяшчанства, буржуазіі і землеўладальнікаў, зацікаўленых у пабудове сучаснага грамадства, была сформулявана праграма «арганічнае працы» ва ўсіх галінах жыцця. Паводле гэтай канцепцыі, у эканоміцы стаўка была зробленая на ўласныя матэрыяльныя і

фінансавыя рэсурсы. І той пэрыяд стаў часам інтэнсіўнага разьвіцця польскай індустрый і буржуазіі. У сферы навукі ідэі «арганічнай працы» паспрыялі стварэнню культурна-адукатыўных установаў, якія фінансаваліся заможнымі палякамі. У галіне культуры «арганічная праца» сутыкнулася зь перашкодамі з боку цэнзуры і паліцыі. У школьнай справе стаўка была зроблена на падпольнае навучанье і хатнюю адукацыю. Можна сцьвярджаць, што, калі ў 1914—1918 гадах у Эўропе поруч зь вялікімі катастрофамі наўмысли і грандыёзныя перамены, польскае грамадзтва было да іх падрыхтаванае — палякам засталося толькі пачапіць кукарды, а ўсе іншыя грамадзкія і палітычныя інстытуты ў іх ужо ў той ці іншай форме функцыянувалі. Безумоўная адметнасць польскай гісторыі найноўшага часу — заключэнне кампрамісу падчас круглага сталя 1989 г. і мірны пераход ад таталітарнага сацыялізму да дэмакратыі.

Як у вас, так і ў нас

У польскай гісторыі мы можам знайсці і падказкі да некаторых балесных беларускіх пытанняў. Беларуская гісторыкі, прычым адрознай палітычнай скіраванасці, ужо сформавалі нашыя ўяўленыні пра адарванасць шляхецкіх рэвалюцыйнэр XIX ст. ад народу, чым, маўляю, была прадвызначана слабасць далейшага нацыянальнага руху. Але тут я проста працытую з анатаванай кніжкі эпізод пра паўстанне 1846 г. у Заходній (польскай частцы) Галіці і вакол Кракава: «Падпольшчыкі не інфармавалі сялянаў аб мэтах паўстання, а авшепчаны 21 лютага 1846 г. Нацыянальным урадам Польскай Рэчы Паспалітай «Маніфэст

да польскага народу», які заклікаў да барацьбы за нацыянальнае вызваленне, сяляне супрэсія абиякава. Аўстрыйскія ўлады выкарысталі гэту ситуацыю пасля няўдалага наступлення паўстанцаў на Тарнаў, арганізаваўшы ўзброеное выступленне сялянаў супраць галіцкай шляхты — так званы бунт Якуба Шэлі. Пачаліся масавыя забойствы землеўладальнікаў, зынічалася іх маёмасць, асабліва ў Тарноўскім ваяводстве. Загінула каля 1000 чалавек, было спалена каля 450 маёнткаў». Мне здаецца, што ў свой час мы захапіліся нацыянальным прачытаннем гісторыі ды забыліся на сацыяльныя фактары і супяречнасці. Гэтым самым мы адчынілі шлюзы для новых нацыянальных комплексаў.

Далікатная тэма Рэчы Паспалітай

Вось яшчэ адна тэма, якой нам на ўнікнуч — статус ВКЛ у польскай гісторычнай сывядомасці. Як бы мы да гэтага ня ставіліся, але Вялікае Княства ўспрымаеца палякамі як частка польскай гісторыі. З гэтих пазыцыяў і напісаны кніжка. Падставы для такіх высноваў сапраўды ёсьць — стагодзьдзі сусідавання ў фэдэрацыі, пашырэнне ў Вялікім Княстве польскай культуры і мовы, наяўнасць вытоку многіх польскіх шляхецкіх родаў менавіта з ВКЛ. Але ня будзем забывацца, што ў гэткай «польскасці» была таксама закладзена пастка для Рэчы Паспалітай. Сапраўды, у канцы XVI—XVII ст. слова «польскі» стала выконваць функцыю прыметніка да называў фэдэрацыйнай дзяржавы — Рэчы Паспалітай, і ў гэтым хаваліся нутраныя супяречнасці з прычынамі супадзення агульнадзяржавнага акрэслення з канкрэтным

этнічным, што не магло быць фактарам кансалідацыі фэдэрацыйнай дзяржавы. Як аналяг можна прыгадаць прыметнік «брытанскі», які з пачатку XVIII ст. ахопліваў на толькі Ангельшчыну і Валію, але таксама Шатляндью. Брытанскі варыант апішуўся больш жыццёвым. Зрэшты, сёняня і шатляндцы не называюць сябе брытанцамі. Заканчуочы гэту дыскусійную тэму, я прапаную больш мяккую фармулёўку — гісторыя ВКЛ мае дачыненне *таксама* і да польскай гісторыі.

Менск без барока

Але беларуская праблематыка зусім не галоўная ў кніжцы з польскай гісторыі, што адпостравалася і ў мапах, якімі так багатае гэтае выданье. Вядома, перад складальнікамі мапаў стаяла задача адпостраваць рэаліі найперш польскіх тэрыторый. І, напрыклад, на тэматичнай мапе Рэчы Паспалітай «Помнікі культавага дойлідзтва эпохі барока» Менск рэпрэзэнтаваны зусім съціпіа — безь ніякага пазначэння бернардынскіх, езуіцкага, дамініканскага... баракальных ансамбляў. Добра, што гэту мапу ня бачаць фундатары гэтых помнікаў Аляксандар Слушка ды менскі ваявода Крыштап Завіша. Яны палічылі б несправядлівым маўчанье пра іхнюю дзеянасць.

Кніга «Нарыс гісторыі Польскай Дзяржавы і Народу» выйшла пад эгідай Міністэрства замежных спраў Польшчы і гэтым самым як бы рэпрэзэнтуе найбольш стрыманы, «афіцыйны» погляд. Але ж і ў такім варыянце яна стварае поле для дыскусіі і правакуе на попuk аналётіяў. Жывая энэргетыка польскай гісторыі часам стварала праблемы самім палякам. Мы можам зайдзіросыці ці крытыкаваць, але мой прагноз наступны: цікаўнасць беларускага грамадства да польскай гісторыі будзе паглыбляцца.

ВОЛЬНЫ ЧАС

ІМПРЭЗА

Разанаў прэзэнтуе новую кнігу

У чацвер, 3 жніўня, павінны выйсці сігнальныя асобнікі новай кнігі Алеся Разанава. Гэта трэці том збору твораў, што выдае «Логвінаў», там сабраныя паэмы. На гэтым тыдні ў Разанава мае зьявіца і свой сайт. У пятніцу, 4 жніўня, Разанаў ладзіць прэс-канфэрэнцыю пра «Логвінаў» і новую кнігу — у фальварку «Добрая мысьлі», аб 11-й.

Werk, Litara.net

ВЫСТАВА

Перад вобразам твайм

Да 10 жніўня ў менскім Палацы мастацтва (вул. Казлова, 3) працуе персанальная выставка мастацкай вышыўкі Алы Гопшы. Творы выкананы ў розных тэхніках: ніткамі мулінэ, воўнай, шоўкам, штучнымі ніцямі. Парэрты, абрусы і сурвэткі, вондратка і аубутак...

СПОРТ

Чэмпінат Беларусі па футболе. 16 тур

5 жніўня, субота

«Шахцёр» (Салігорск) — «Белшына» (Бабруйск).
 «Нафтан» (Наваполацак) — «Гомель».
 «Дняпро» (Магілёў) — «Лякаматыў» (Менск).
 «Тарпеда» (Жодзіна) — «Лякаматыў» (Віцебск).
 МТЗ-РІПА — «Дынама» (Берасцьце).
 «Нёман» (Горадня) — БАТЭ (Барысаў).
 «Дарыда» (Ждановічы) — «Дынама» (Менск). Стадыён у Кунцаўшчыне.

АГ

500 гадоў Клецкай бітвы

5 жніўня 1506 г. на рацэ Лань войскі ВКЛ пад кіраўніцтвам Міхала Глінскага разгромілі 20-тысячнае войска крымска-татарскіх захопнікаў. Было вызвалена 40 тысяч нявольнікаў, Клецкая бітва стала ў адзін шэраг з Грунвальдам і Воршай у беларускай вайсковай гісторыі. Пасля яе татары не дазвалялі сабе такіх буйных набегаў на беларускія землі.

Программа ўрачыстасцяў

4 жніўня

12.00. Адкрыццё выставы Беларускага саюзу мастакоў «Адплата» (Клецак, Музей гісторыі Клеччыны).

13.00. Сустрэча ля помніка памяці Клецкай бітвы і ўскладанье кветак (Клецак).

5 жніўня

11.00. Навукова-практычнае канфэрэнцыя Інстытуту гісторыі НАН, Беларускага дзяржаўнага пэдуніверсітэту імя Максіма Танка (Клецкі рапыканкам).

17.00. Адкрыццё дзіцячай і моладзевай выстаўкі «Клецак — наш гонар і слава».

Навуковая канфэрэнцыя. Святочны канцэрт з удзелам беларускіх паэтаў, музыкаў, песьняроў (Менск, сядзіба ТБМ, вул. Румянцева, 13).

6 жніўня.

12.00 Святочны канцэрт (Клецкі гарадзкі парк).

24 жніўня

18.00. Менская прэзэнтацыя выставы «Адплата» (Касцёл Св. Сымона і Алены).

МГ

НАШЫ ШАШКІ

Камэнтуе чэмпіён

Мы паведамлялі пра перамогу гомельскага нафтаздабытчыка Яўгена Кандрачэнкі ў першынстве краіны па расейскіх шашках. Майстар спорту Кандрачэнка другі раз запар апярэдзіў двух гросмайстраў, экс-чэмпіёна сьвету Аркадзя Плакхіна і дзеялага чэмпіёна зямной кулі Андрэя

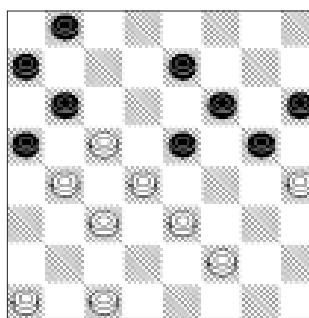
Валюка. Выпускнік Гомельскага тэхнічнага ўніверсітэту імя Сухога, 27-гадовы машыніст каратажнай станцыі ласкава падзяліўся з «НН» узорамі сваёй творчасці, адкамэнтаваўшы іх на добрай беларускай мове.

Я.Кандрачэнка — **Я. Бельскі, 2005. Бліц.**
 1...ef4? (заставалася 1...

bc7! 2. fg3 gf4 3. eg5 hh2 4. hg5 fh4 5. dd8 bb2 6. ca3=)
 2. de5!! — калясальна! Чатыры магчымыя бай не выратоўваюць. Асабліва прыгожа 2...fd2 3. ce1! — тут яшчэ тры магчымыя бай не выратоўваюць.

* * *

Зямляк Кандрачэнкі Андрэй Толчыкаў выйграў чэмпінат сьвету па шашках-100 сярод юнакоў (U-16),

які ладзіўся ў Манголіі на пачатку ліпеня. Далучаемся да віншаваньня!

Вольф Рубінчык

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Д'ябал з нафталіну

У кінапракаце — працяг і паўтор клясычных стужак Рычарда Донэра. «Вяртаньне Супэрмэна» ды «Омэн 666».

«Вяртаньне Супэрмэна»
(«Superman Returns»)

ЗША—Аўстралія, 2006, каляровы, 154 хв.

Жанр: кінакомікс

Адзнака: 4 (з 10)

Пасъля шасьцігадовых вандровак па космасе Супэрмэн вяртаецца на Зямлю. Кінутая кахранка Лоіс Лайн адпомсыцца артыкулам «Чаму Супэрмэн непатрэбны?» дый наладзіла асабістасе жыцьцё, бартануўшы мужчыну свайго мары. І толькі нягоднік Лекс Лютэр памятае пра былога ворага. Лысы інтрыган крадзе крышталі плянэты Крыптон і пагражае цэламу съвету...

Стваральнікі «Вяртаньня» яўна ня ведаюць, што рабіць з адроджаным Супэрмэнам. Вялікая сямейная проблема з таемным кахраннем і дзіцём-астматыкам, ураздроб — прыгоды й выратаваныні і непрыхавана халтурны Кевін Спэйсі ў ролі кінанягодніка. Глямурны Брэндан Рут у блакітным

касьцюмчыку ня мае харызмы колішняга Супэрмэна — Крыстафера Рыва. А калі супэргерой паўтарае подзвіг Заснулася прыгажуні — гэта выглядае на зьдзек.

Рэжысюра Брайана Сынгера («Людзі-Х») — апальчна-камэрцыяная: катасрофы самалёта, жаночы віск і Марлон Брандо вылучаюцца. Сярод рэанімаваных масак Марлон Брандо — самы жывы. Супэрмэнай тата сцягнуты з выкінутых нарезак папярэдніх фільмаў. Памерлы Брандо пратэставаць ня мог.

Усё ж сцэнарныя прыдумкі карціны саступаюць трэшавым ляпам «Беларусьфільму»: вялікія гроши дазваляюць зрабіць цукерку з любой сыравіны.

«Омэн 666» («Omen»)

ЗША, 2006, каляровы, 110 хв.

Жанр: містыка

Адзнака: 3,5 (з 10)

Жонка амэрыканскага дыплямата перанесла цяжкія роды. Дзіця сканала, і муж употайкі ўзяў на выхаванне хлопчыка, якога выдаў за свайго сына. Праз пяць гадоў дыплямат пачынае падазраваць, што яго сын — антыхрыст.

Карціна Джона Мура амаль не адступае ад арыгіналу Рычарда Донэра. Чорны сабака-ахоўнік, нянька-сатаністка (Мія Фэрой са звычкамі Шапакляя), зъляканыя малпы, адсечаная галава. Як і ў карціне 30-гадовай даўніны, сын д'ябла зынішчае людзей на сваім шляху — і мае анёльскі выгляд дзіцяці.

Але зусім ня страшна. Джон Мур пужае рэзкімі гукамі ѹ зъменяю плянаў, што добра вядома зь японскіх жахавак. Найбольшы кашмар фільму — ігра Ліва Шрайбера (дыплямата Торна). Адсутніць акторства нязграбна кампэнсуюць закадравымі грымотамі. Дарэмна.

Справа ня толькі ў талентах, сам час зъмяніўся.

Андрэй Расінскі

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Субота, 5 жніўня

«Лад», 12.40.

«Прыгоды Бураціна»

Беларусь, 1975, рэж.

Леанід Нячаев.

Дыямант «Беларусьфільму». Прыводніцкая казка на ўсе часы — і для ўсіх узростаў. Карціна, купленая ў 91 краіну. Японцы пераклалі ўсе песні з фільму — і выдалі асобнай кружэлкай.

БТ, 23.10

«Ціхі амэрыканец»

ЗША—Нямеччына—

Аўстралія, 2002, рэж. Філіп Ноіс.

Палітычная драма паводле раману Грэма Грына.

Сайгон, 1952 год. У Віетнаме ідзе вайна за незалежнасць. І толькі ангельскі

журналіст Томас Фаўлер вядзе спакойны лад жыцьця, не звязаны з ўвагу на закалоты. Але аднойчы да яго прыходзіць нечаканы госьць...

Прыз Амэрыканскай асацыяцыі палітычнага кіно, намінацыі на «Оскара», «Залаты глёбус», прэмію Брытанскай кінаакадэміі.

Нядзеля, 6 жніўня

«Лад», 16.10

«Свяціло далёкай зоркі. Ян Скрыган»

Беларусь, 2006.

Перадача, прысьвяченая слыннаму беларускаму пісьменніку.

БТ, 22.20

«Лялькі»

Японія, 2002, рэж. Такешы Кітана

Фільм—прыпавесць

Тры сучасныя гісторыі, натхнёныя эстэтыкай тэатру Бунраку. Припавесці суму, кахранняй і прыгажосці. Закаханыя, бос якуды, дзяўчына ля мора — у неверагодна пекным паэтычным відовішчы. Звязаніце асаблівую ўвагу на культуру кадра й настрой карціны.

Галоўны прыз МКФ у Дамаску, прыз «Адмыслова падзея» на фэсце «Абліччы кахрання» ў Маскве.

«Лад», 22.30

«Сомэрсьбі»

ЗША—Францыя, 1993, рэж. Джон Эміэл.

Драма.

Пасъля Грамадзянскай вайны ў ЗША Джэк Со-

мерсьбі, якога ўсе лічылі загіблым, вяртаецца да жонкі й дзіцей. Жыцьцё працягваеца — толькі сабака не прыгнае гаспадара, дый памер ботаў Джэка зъмяніўся...

Ролі выконваюць: Рычард Гір, Джодзі Фостэр.

AP

КІНО НА DVD

MASTER RECORDS

«Свяціло навокал»

Камэйная драма, ЗША, 2005, рэж. Ліў Шрайбэр.

У ролях: Элайджа Вуд, Яўген Хац.

Джонатан зъбірае сямейныя ўспаміны: фатаграфіі, карткі, аповеды. Аднойчы герой едзе на Украіну, каб знайсці жанчыну, якая выратавала ягонага дзядулю ад нацысту ў 1942 г.

Менск, Кісялёва, 12, 643-21-08

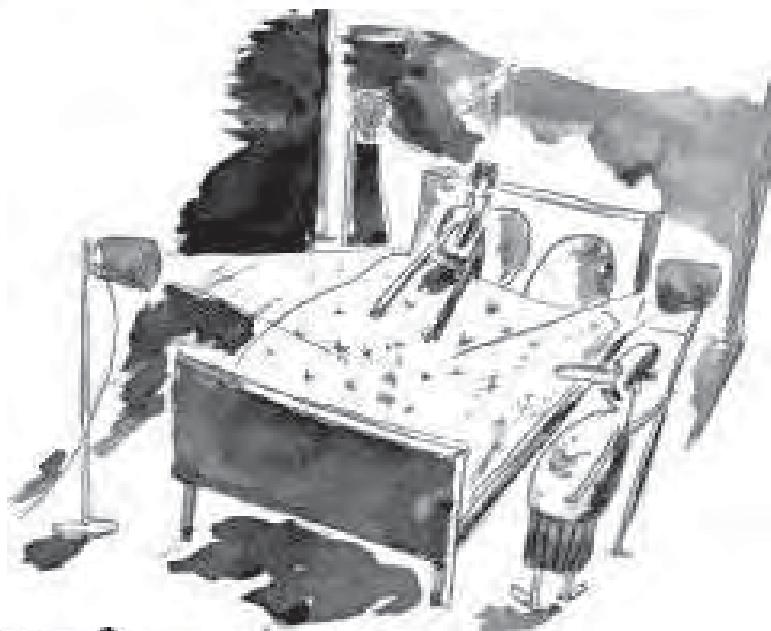
калі 6...

...аварыю БелКА
выкарыстоўвалі для
барацьбы зь бяссоныцай.

Адзін разьбіты спадарожнік,
два разьбітыя спадарожнікі,
тры разьбітыя спадарожнікі...
праклятая бяссоныца... чатыры
разьбітыя спадарожнікі...

...супрацоўнікі заходніх амбасадаў
у Беларусі зрабілі высновы з
гісторыі латвійскага дыпляматата.

— Нашто столькі пражэктараў,
каханы?
— Паколькі нас будзе здымачь
КДБ, я хачу паставіць сьвято такім
чынам, каб потым гледачы БТ не
заўважылі мой тоўсты живот.

...беларускія дыпляматы хацелі
сапраўды давесыці эўрапейцам, што
забарона на ўезд кіраўніцтва
Беларусі ў ЭЗ — неэфектыўная мера.

— Шухер, таварыш пасол!
Жандары!

У НУМАРЫ

Жалезная заслона

Рэпартаж з суду над «Партнэрствам». Старонка 3.

На вяроўцы з шостага паверху

спусыцілася актыўістка «Бунту», ратуючыся ад арышту. Старонка 5.

Трашchanok зарэзай атляс

«Гэтая камісія за апошнія тры гады ніводнага дапаможніка не зацьвердзіла, апроч курсу па Вялікай Айчыннай вайне. Старонка 6.

Аўтастопам да Швайцарыі

Рэпартаж Ціны Клыкоўской і Юльяна Гайдука з падарожжа ў Францыю ды Швайцарыю. Старонка 18.

Вітаўт Мартыненка

выдаў энцыклапедыю беларускага року. Старонка 26.

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМІ

Г.Дзісна, Віленск. Губ. Съмешна сказаць, як людзі ацэніваюць адзін другога. Як запытаешся: хто ў нас важнейшы? — дык і пачынаюць вылічаць тых, хто ба-гаеўшы, у каго больш бліскучых гузікоў, а ня тых, хто разумнейшы, хто больш працуе дзеля грамадзкай ка-рысыці і дзеля лепшай долі другіх. Важны чалавек — гэта, па-моему, чалавек разумны, які стараецца, каб якую-небудзь зрабіць карысць людзям. Але, на ня-шасьце, людзей разумных мала ў нас, найбольш такіх, што глядзяць толькі, каб сябе ўспамагчы, хоць бы на-ват і крыйдай бліжнія. Шмат у нас ёсьць людзей «шляхтуючых», катоўрыя, навучыўшыся колькі слоў па-польску і крыйуляюць іх, як крывое лістэрка крываць людзкі твар, стараюцца паказаць, што яны бышцам не-шта лепшае, разумнейшае, а таго ня ведаюць, што ра-зумны чалавек будзе толькі съмяяцца зь іх, бо зразумее, што гэта толькі маска, каб паказацца ня тым, чым яны ёсьць запрауды.

В.С.

«Наша Ніва», №28—29, 1911

А ТЫ ПАДПІШЫСЯ!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас. Адначасова Рэдакцыя звязвітаеца з просьбай ахвяраваць на выданье. Дэталі — старонка 2.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАННІ

Антося! Віншум ецібэ з днём народзінай. Любім, верым, чакаем. Твае бацькі

КАНТАКТЫ

Міхась Грыгор'еў! Даўно цябе ня бачу. Прыйждай на фэстываль «Аршанская бітва» 9 верасня, хоць пагаворым. Віктар Сыцяпанau

КВАТАРНА

Шукаем адпалацавую кватору. Своечансовую аплату і парадак гарантуюм. Т.: 567-74-45 (Сямён), 017-269-45-87 (Тацяна)

КІГІ

Кнігаабмен. Дапамагу знайсці патрабную кнігу. Т.: 753-91-97

ТВОРЧАСЬЦЬ

Ствараеца вольнае беларускае моладзевае выдавецтва «Вольнае слова». Шукаем людзей. Заклікаем моладзь, што стварае на беларускай мове, дасылаць свае творы з пазначыннем імя, прозывіща/псэўданіму, даты нараджэння, месца жыцтва й карткіх звестак аб сабе на e-mail drukarna@gmail.com далучанымі файламі. Т.: 566-08-29 (Алег)

ТРАКТАР

Куплю трактар МТЗ. Т.: 164-93-85

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991
галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:
З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Лукшевіч,
У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).
сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
галоўны рэдактар Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Ляві
нам.галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Мясцовы фонд выданья
газеты «Наша ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:

220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» забавязковая. 12 палос форматам А2,6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дон друк», Менск, пр. Ф.Скарбы, 79. Рэдакцыя не нікса адказнасць за звесткі рагажных абвестак. Кошт свабодны. Пасъведчанне абрэгістрацыі пэрыядычнага выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзеное Міністэрствам інформацыі Рэспублікі Беларусь. Юрдычычны адрес: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а-112. Р/р 301521200012 у МГД ААТ «Белінвестбанко», Менск, код 764.

Наклад 2371. Газета выдаецца 48 разоў на год.
Нумар падпісаны ў друку 23.00 02.08.2006.

Замова № 4257.

Рэдакцыйны адрес: Калектарная, 20а-112.